

Socionomens delaktighet i risksamhället

En studie av socionomers bedömning och förhållningssätt till ungas användande av internet och sociala medier

Av André Andersson &
Axel Bergqvist

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)

Ht 14

Handledare: Gabriella Scaramuzzino

Examinator: Håkan Johansson

Abstract

Authors: André Andersson and Axel Bergqvist

Title: Internet - risk or protection

A study of how social workers relate to young people's use of the internet and social media

Supervisor: Gabriella Scaramuzzino

The purpose of this study was to gain a better understanding of how social workers in the social child and youth care in Sweden relate to young people's use of social media and the internet. We also intended to understand the potential consequences of the social workers assessments regarding young people's use of the internet and social media. The methods used in this study are both semi-structured interviews as well as two short vignettes. Our empirical basis consists of eight social workers, active in the social child and youth care in Sweden. Our main analytical tool in this study has been Ulrich Beck's theory of the risk society. In this study, we concluded that social workers in the social child and youth care has a fragmented approach to young people's use of social media and the internet, they highlight both positive and negative aspects. It also emerged that the social worker made use of assessment templates to make an estimation of the young person's use of the Internet and social media. This meant that the responsibility for young people's use is placed mostly on the parents. It also led to an inertial revision of the decisions. We also came to the conclusion that the Internet can be seen as an institution of society, the consequences of this can be a clash between old and new institutions, such as internet and family. The social worker sees the Internet and social media as a tool which the young person can use to harm themselves with and they argue that even if the Internet did not exist, the young people would still expose themselves to danger.

Key words: Internet, Social work, risk assessment, risk society, qualitative study

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till våra respondenter som möjliggjort denna studie. Vi vill också tacka vår handledare Gabriella Scaramuzzino för god handledning och handfasta råd. Vi vill också rikta ett stort tack till Martin Molin och Pia Svensson som hjälpt oss komma över ett antal hinder på vägen. Ett stort tack vill vi också tilldela Socialhögskolans datorsal samt Ilias café, där vi spenderat ett antal timmar och förbrukat ett antal kaffetermosar. Vi vill också tacka varandra för ett gott samarbete.

André Andersson och Axel Bergqvist

“It takes me forever to actually finish something, like a ten-page essay. But, when I do, I usually love what they are. It's a complicated relationship”

- Chris Abani

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	1
2. Syfte och frågeställningar	3
3. Tidigare forskning	3
3.1 Ungdomars internetanvändning	3
3.2 Professionellas kunskap och förhållningssätt till internet och sociala medier	5
3.3 Kunskapslucka	6
4. Metod	7
4.1 Metodologisk ansats.....	7
4.2 Urval.....	8
4.3 Semistrukturerade intervjuer	9
4.4 Vinjetter	10
4.5 Tillvägagångssätt	10
4.6 Bearbetning och analys av insamlat material.....	11
4.7 Studiens tillförlitlighet	12
4.8 Den egna positionen.....	14
4.9 Arbetsfördelning	15
4.10 Etiska överväganden	15
5. Teori	16
5.1 Risksamhället	16
5.2 Hur skapas risker?	17
5.3 Den sociala barn och ungdomsvården i förhållande till risksamhället	18
5.4 Det enkla och reflexiva samhället.....	19
5.5 Riskernas globalisering	20
5.6 Samhällets institutionalisering och individualisering	21
6. Empiri och analys	22
6.1 Risker	22
6.1.1 “Nya riskytor och riskfaktorer... ”	22
6.1.2 Risker finns överallt	24
6.1.3 Friskfaktorer	25
6.1.4 Socionomens roll.....	27

6.1.5 Nytt förhållandesätt till vetenskap.....	30
6.2 Orsaksförklaringar.....	30
6.2.1 Primär eller sekundär orsak.....	31
6.2.2 Konkurerande institutioner.....	33
6.2.3 En privatiserad syn.....	36
6.3 Bedömningar.....	37
6.3.1 Godtycklighet och generationskillnader.....	38
6.3.2 Fallibilism inom socialtjänsten.....	41
6.3.3 Ansvar.....	42
6.3.4 “Inget problem förrän det är ett problem va...”.....	45
7. Slutdiskussion.....	47
8. Referenslista.....	50
9. Bilagor.....	53
9.1 Informationsbrev.....	53
Vinjetter 9.2.....	54
9.2.1 Vinjett 1.....	54
9.2.2 Vinjett 2.....	55
9.3 Intervjuguide.....	56

1. Problemformulering

Internet inleddes som ett forskningsprojekt inom den amerikanska militären (NE 2014). Under 1990-talet skedde en förändring, från att internet endast användes inom det militära till att börja nyttjas även av privatpersoner. I takt med en ökad användning av internet uppstod ett nytt användningsområde, sociala medier (Findahl 2013). Sociala medier definieras som ett verktyg där privatpersoner kan konstruera elektroniska profiler av sig själva. Där delger personen detaljer om sitt liv, visar bilder och skapar nya kontakter. I praktiken fungerar sociala nätverkssajter som ett verktyg för att uppfylla en känsla av samhörighet samt för att ge uttryck för tro, preferenser och känslor (Vogel et al. 2014). Sociala medier omfattar bland annat bloggar, internet-forum och webbplatser för videoklipp. Exempel på sådana är Facebook, Instagram och Youtube.

Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder (Scaramuzzino 2014). I Sverige har 79 % av alla familjer bredbandsuppkoppling vilket är den högsta siffran i hela EU (EU kids online 2011). Andelen svenskar som använder internet dagligen har under 2000-talet ökat markant. År 2003 låg siffran på 25 % och 2013 var det 74 % av alla svenskar som använde internet dagligen (Löfvenius 2012; Findahl 2013). I genomsnitt spenderar varje enskild svensk fyra timmar per vecka på sociala medier. Ungdomar mellan 12-25 år använder det betydligt oftare, ca sju och en halv timme per vecka. Användandet ser olika ut beroende på ålder. I åldrarna 12-15 år tillbringas den mesta tiden på Instagram, chatt -och videosamtal. Gruppen 16-25 år spenderar mestadels av tiden på Facebook (Findahl 2013).

Forskning har visat att en ökad användning av internet och sociala medier lett till att gamla sociala problem såsom mobbning, sexuellt ofredande och kränkningar flyttat in på en ny domän, internet (Bossler, Holt & May 2012). Det har också skapat nya sociala problem så som nätgrooming (Quayle et al. 2014) och datorspelsberoende (Rollenhagen 2013). Dessa två fenomen har uppmärksammats i svensk massmedia (Persson 2014; Olsson 2007). Forskning visar också på att de som använder internet

mer än genomsnittet riskerar att få ett minskat välbefinnande, självförtroende samt depressiva symptom (jfr Feinstein et al. 2013; Chou & Edge 2014; Ybarra & Mitchell 2004). Det finns exempel på konsekvenser internet har fått även i Sverige. I mars 2013 begick en 13-årig flicka i Kumla självmord efter att ha blivit trakasserad under en längre tid på sociala medier (Svenska dagbladet 2013). Ytterligare exempel finns att hämta i Jonslands (2011) rapport "Barnen, bris och it". Där finns beskrivningar av att barn blivit utsatta för nätgrooming, trakasserier och mobbing på sociala medier.

Studier har även visat på positiva aspekter av ett ökat användande av internet och sociala medier. De som använder internet och sociala medier får större tekniska kunskaper och ökad kreativitet. Genom användandet av sociala medier skapas en ungdom som är mer öppen, demokratisk och innovativ än föregående generation (O'Keeffe & Clarke-Pearson 2011; Buckingham 2008).

Det finns forskning som pekar på att polis och socialtjänst haft svårt att följa den snabba utveckling som skett i och med den ökade internetanvändningen samt det som sker på denna nya arena (Scaramuzzino 2014). Socialtjänsten är den myndighet som i Sverige bär det yttersta ansvaret för ett barns bästa. På socialtjänstens barn och familjeenheter arbetar mestadels socionomer. De bedriver arbete i form av förebyggande insatser och utredningar (Socialstyrelsen 2014). Om det framkommer att barn far illa ska socialtjänsten erbjuda olika insatser för att stödja barn och unga samt deras föräldrar. En devis alla socionomer som kommer i kontakt med barn bör förhålla sig till är enligt Socialstyrelsen (2014 S 3) att "*Alla barn har rätt till en trygg uppväxt.*" Med detta citat i beaktning bör alla barns rätt till en trygg och säker uppväxt gälla såväl online som offline.

Forskning visar på att konsekvenserna av internetanvändandet är såväl positiv som negativ för barn och unga. Det är känt att barn och unga i Sverige spenderar viss tid på internet och sociala medier, därför borde det rimligtvis påverka dem och deras liv. Vi ställer oss därför frågan hur socionomer ska säkerställa barns bästa förhåller sig till ungas användning av internet och sociala medier.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att få en ökad förståelse för hur socionomer inom den sociala barn och ungdomsvården förhåller sig till ungas användande av sociala medier och internet samt vilka konsekvenser socionomens bedömningar kan tänkas få.

Vilka risker benämner socionomer inom den sociala barn och ungdomsvården uppstår i samband med ungas användande av internet och sociala medier?

Hur resonerar socionomer inom den sociala barn och ungdomsvården kring orsaker till att barn far illa genom deras användande av internet och sociala medier?

Vilka konsekvenser kan socionomens bedömningar av barn och ungas användning av internet och sociala medier få?

3. Tidigare forskning

I följande avsnitt kommer vi redogöra för den forskning vi tagit del av. I den första delen kommer vi presentera forskning som berör ungas användning av internet och sociala medier, samt vilka konsekvenser detta kan få för barn och unga. I den andra delen kommer vi kort sammanfatta forskning som visar på vilka förutsättningar internet och sociala medier skapar för professionen socialt arbete. Vi kommer sedan i den tredje delen visa var vår studie placerar sig i förhållande till den forskning vi tagit del av.

3.1 Ungdomars internetanvändning

Best, Manktelow & Taylor (2014) gör i sin artikel en narrativ studie av 43 artiklar som är skrivna om konsekvenser av användandet av sociala nätverkssajter. Där framgår att effekten av internetanvändande och sociala medier är en polariserad fråga.

Flertalet forskare i denna artikel menar att endast de som har ett rikt socialt nätverk utanför internet kan dra nytta av de relationer som upprättas via internet och sociala medier. Detta innebär att de som har ett påvert socialt nätverk utanför internet ej kan tillgodoräkna sina relationer online till sitt sociala kapital (Best et al 2014). I samma artikel framkommer att användandet av sociala nätverkssajter ökar självkänsla och reducerar social isolation. Tre av de analyserade artiklarna fastslår att användandet av sociala nätverkssajter leder till ökad psykisk hälsa. Medan två av artiklarna menar att det inte finns något samband mellan tidigare nämnda faktorer (ibid.). Angående korrelationen mellan användning av sociala nätverkssajter och depressiva symptom visar artikeln i sin helhet att korrelationen är mångtydig. Övervägande del av de analyserade artiklarna menar dock att ett sådant samband finns (ibid.).

Det finns också studier som fokuserat på trakasserier via internet och sociala medier (Bossler et al. 2012; Ybarra & Mitchell 2004). De visar att mobbning online är ett utbrett fenomen som är precis lika skadligt som mobbning offline. Trakasserier och annat oönskat beteende såsom stalking och sexuella närmanden sker till största del genom ”instant messaging”, mejl och chatttrum. Ybarra och Mitchell (2004) utförde en studie på amerikanska 9-17 åringar. Där framkom att 19 % av de unga som använder internet och sociala medier regelbundet har varit inblandade i trakasserier på internet och sociala medier. I traditionell form av mobbning är det vanligt att den unge är såväl offer som förövare. När det gäller mobbning online är det mer vanligt med rena offer och förövarroller (ibid.).

Det finns många anledningar till att trakasserier och mobbing är ett utbrett fenomen online. Nämnas kan den frihet som upplevs av användaren och avsaknaden av ”guardians” (Bossler et al. 2012). Begreppet guardians kan definieras som ett flertal personer, det kan vara allt från lärare, föräldrar och datorprogram som syftar till att försvåra för personer med skadliga motiv att ta kontakt med unga på internet och sociala medier (ibid.). Den unge betraktar sig själv som expert på internet, den känner ej heller ett behov av stöd i det som företas på internet. Dessa företeelser menar Ybarra & Mitchell (2004) fungerar som en förklaringsmodell för att barn och unga far illa på internet och sociala medier. Det verkar även finnas en korrelation mellan

mängden av information den unge delar med sig av på sociala medier samt om den blir trakasserad (Bossler et al. 2012).

Andra studier har koncentrerat sig på barns sårbarhet inför gruppträck på internet och sociala medier. O’Keeffe & Clarke-Pearson (2011) menar att barns begränsade förmåga till självreglering samt att de är mer sårbara för gruppträck, kan i samband med ett stort användande av internet och sociala medier leda till att ett beteende offline även appliceras online. Detta möjliggör att fenomen som mobbning och gruppbildningar kan uppkomma på internet och sociala medier (O’Keeffe & Clarke-Pearson 2011). Feinstein et al. (2013) menar att ungdomar tenderar att jämföra sig med andra, särskilt online. Att jämföra sig med andra är i grunden ej något dåligt, det finns flera positiva aspekter av det; självförbättring och självförverkligande för att nämna några. Dock kan det i vissa situationer leda till minskat välbefinnande, främst vid användandet av sociala medier.

Till skillnad från traditionella sätt att kommunicera ger sociala medier den unge möjligheten att oftare jämföra sig med andra. Feinstein et al. (2013) menar att personer som spenderade mer tid på Facebook hade uppfattningen att andra var gladare och hade högre livskvalitet än dem själva. Utöver detta visar forskning att det finns positiva aspekter av barn och ungas internetanvändande. Det gör det enklare att engagera sig ideellt, ökar kreativitet och kan öka toleransen bland unga då de ges möjlighet att komma i kontakt med personer från andra kulturer (O’Keeffe & Clarke-Pearson 2011).

3.2 Professionellas kunskap och förhållningssätt till internet och sociala medier

Reamer (2013) har sin studie analyserat hur elektronisk teknologi så som internet och andra digitala verktyg påverkat det sociala arbetet. Han menar att det idag finns flera nya sätt för socialarbetaren att genomföra insatser. Till exempel via videochatt, chattrum eller via sociala nätverkssajter. I studien framgår att det kan vara positivt för

relationen mellan en socialarbetare och klient att ha en kontakt via sociala nätverkssajter så som Facebook. Kontakten via internet menar Reamer (2013) mänskliggör och jämnar ut maktförhållandet mellan den professionella och klienten.

I och med det ökade användandet av internet och dess verktyg inom det sociala arbetet uppkommer etiska utmaningar och nya risker (ibid.). Reamer (2013) menar på att socialarbetare har en etisk plikt att hålla sig á jour med den forskning och riktlinjer som finns. Detta för att kunna erbjuda klienten bästa möjliga hjälp, detta blir svårt då internet och dess metoder utvecklas i snabb takt och är ett relativt nytt och outforskat område. Det föreligger även andra risker, missförstånd på grund av att klienten ej är visuellt tillgänglig samt orealistiska förväntningar från klienten i relation till responstid från socialarbetaren, vilket kan leda till onödiga konflikter mellan klienten och den professionella (ibid.).

3.3 Kunskapslucka

Det framgår i detta kapitel att det publiceras mer och mer forskning kring konsekvenser av användandet av sociala medier och internet. Det vi, i denna studie vill tillföra forskningen är genom att sammanföra Becks (2000) teori om risksamhället och synen på ungas användning av internet och sociala medier bland socionomer. Vi placerar därför vår studie någonstans mellan ungas internet-användning och socionomers arbete med barn och unga. Det finns forskning om hur socialtjänsten använder sig av internet och dess verktyg (Se Reamer 2013). Däremot finns begränsad forskning på hur socialtjänsten förhåller sig till klienters användande av internet och sociala medier i deras arbete och bedömningar, det är denna kunskapslucka vi ämnar fylla.

4. Metod

I detta kapitel ämnar vi att introducera läsaren för hur vi gått till väga gällande vårt val av metod och urval. Vi kommer även föra en diskussion för hur vi resonerat kring för- och nackdelar för vårt val av metod och etiska övervägande. Vidare kommer vi föra en diskussion om vår förförståelse och vår roll i denna studie samt hur detta kan tänkas påverka studiens resultat.

4.1 Metodologisk ansats

Vi har i denna studie försökt förstå socionomer inom den sociala barn och ungdomsvårdens förhållningssätt till ett fenomen. För att göra detta krävs en metodologisk ansats som bäddar för subjektivitet och möjligheten för det urval vi valt att mer eller mindre tala fritt om ett ämne (jfr Bryman 2011). Vi ansåg därför att en kvalitativ ansats var att föredra.

Då vi strävat efter ett djup och subjektivitet hos våra respondenter har vi valt att ej använda oss av ett standardiserat instrument som ofta används i en kvantitativ metod. Vårt intresse var ej att undersöka hur många eller hur ofta det talas om internet och sociala medier. Utan snarare vad vårt urval hade för förhållningssätt till fenomenet. Ovanstående resonemang talar alltså för en kvalitativ ansats. I denna uppsats ämnar vi ej att komma fram till empiriskt generaliserbara resultat, då detta är svårt att göra i kvalitativ forskning (Bryman, 2011; Jacobsen 2007). Däremot var vår ambition att sträva efter teoretiskt generaliserbara resultat eller resultat som har en relevans för vår specifika kontext (Jacobsen 2007). Genom resultaten ges för andra en möjlighet att applicera och testa våra forskningsresultat på en liknande kontext. Genom att använda samma teori och metod kan en teoretisk generaliserbarhet uppnås (Yin 2007). Inför denna studie hade vi ej någon hypotes som skulle prövas, vi var snarare ute efter att lägga an en teori i efterhand och i anknytning till den empiri som samlats in. Vilket även detta talar för en kvalitativ ansats. Vi valde därför att genomföra vinjetter (Se bilaga 9.2) i kombination med en semistrukturerad intervju som metod.

4.2 Urval

Då vi i vårt syfte gjort ett tydligt urval av vilken grupp människor vi vill undersöka har det varit relativt lätt för oss att göra ett urval. För att få en så mångfacetterad bild av det vi ämnar undersöka har vi valt att intervjua fem utredande socialsekreterare, en enhetschef samt en förste socialsekreterare, samtliga verksamma vid barn och familjeenheter inom socialtjänsten. Vi har även intervjuat en fältsekreterare verksam vid en högstadie-skola i en mindre kommun i södra Sverige. Totalt har åtta intervjuer genomförts. Gemensamt för vårt urval är att de alla jobbar inom den sociala barn och ungdomsvården samt att de har en socionomexamen. Vi har i denna studie gjort ett så kallat målstyrt urval (Bryman 2011). För att få kontakt med de personer som ingått i det urval vi gjort, har vi tagit kontaktat med ett flertal olika enhetschefer verksamma inom den sociala barn och ungdomsvården. De olika verksamheterna är belägna i södra respektive västra Sverige. Anledningen till val av område är på grund av att vi båda hade tillgång till grindvakter (jfr Bryman 2011) inom socialtjänsten i respektive område. I det ena området hade en av oss kontakt med yrkesverksamma inom socialtjänsten sedan tidigare praktiktermin och en av oss har en släkting inom socialtjänsten i det andra. Detta har gett oss tillgång till de personer och den miljö där vårt urval finns.

Urvalet av organisationer att ta kontakt med har även berott på geografisk närhet. Då vi av bekvämlighetsskäl ville ha nära till våra respondenter för att kunna genomföra intervjuerna på plats där arbetet utförs. Anledningen till att vi valde att förlägga intervjuerna vid två geografiskt avlägsna städer var för att försöka förhindra att det resultat vi fått fram under studiens gång ej var geografiskt knutna eller berodde på ett visst bra eller dåligt arbetsklimat inom den specifika verksamheten. Anledningen till att vi valde att göra åtta stycken intervjuer är för att studiens representativitet, detta gjordes även på grund av tidsmässiga krav (jfr Ahrne & Eriksson-Zetterqvist 2011). En ultimat studie hade varit att ej begränsa antalet intervjuer utan fortsätta samla empiri fram tills en empirisk mättnad uppstått (Bryman 2011). Detta ansåg vi ej vara möjligt då vi endast hade åtta veckor på oss att färdigställa denna studie.

Efter att kontakt med de olika enhetscheferna upprättats bad vi dem vidarebefordra ett mejl till socionomer relevanta för denna studie där syftet med denna studie och metodval framgick. Vi tog därefter kontakt med de socionomer som valt att delta och som ansetts vara relevanta för studiens syfte. Vidare har intervjuerna utförts i den miljö där professionerna är verksamma, på deras kontor eller i ett samtalsrum.

4.3 Semistrukturerade intervjuer

I vårt syfte framgår att vi skall försöka få en ökad förståelse för socionomer verksamma inom den sociala barn och ungdomsvårdens förhållningssätt till ungas användning av sociala medier och internet. Då forskning kring det *specifika* område vi ämnat försöka förstå saknades behövde vi använda oss av en metod som gav oss möjlighet till flexibilitet angående vilka frågor vi ställde. Vi behövde samtidigt ha en struktur i våra intervjuer då det var vissa specifika teman som skulle undersökas och beröras. En alltför strukturerad intervjuform, så som surveyintervjuer, som i första hand koncentrerar sig på forskarens intressen i form av hypotesprövning (Bryman, 2011; May 2001) lämpade sig därför ej för vår typ av studie. Den semistrukturerade intervjun gav oss möjlighet att låta personen som intervjuas till viss del styra riktningen. Möjligheten till detta kan leda till att intervjupersonens utsagor visar på vad denne anser vara relevant och viktigt i förhållande till det ämne som diskuteras (Bryman 2011).

Genom en semistrukturerad intervjuform fanns det möjlighet för oss att under insamlandet av empirin ändra struktur på intervjuguiden (Se bilaga 9.3). Detta kunde ske i form av följdfrågor under själva intervjun eller frågor i efterhand, exempelvis via e-mail (Ahrne & Eriksson-Zetterqvist 2011). Vi menar att den semistrukturerade intervjun gav oss möjlighet att be respondenterna fördjupa och förtydliga påståenden och utsagor, vilket vi såg som en stor fördel i relation till vårt syfte.

4.4 Vinjetter

Då vi ansåg att vår kunskap om den sociala barn och ungdomsvården till viss del var bristfällig valde vi att komplettera intervjuerna med två vinjetter (Se bilaga 9.2). Dessa vinjetter diskuterades kort i början av varje intervju. Sättet vi har använt oss av vinjetter skiljer sig från hur Bryman (2011) menar att de ska användas, för oss har de mer fungerat som exempel på två situationer. Vinjetterna medförde en mer konkret diskussion som ledde till att vi fick en bättre inblick i socionomen inom den sociala barn och ungdomsvårdens förhållningssätt till ungas användande av internet och sociala medier. Fördelen med vinjetter är att diskussionen som förs "förankras i en konkret situation och därmed minskar risken för ett oreflekterat svar" (Bryman 2011). Vinjetterna knöt än mer an diskussionen till det arbete och de tankegångar som faktiskt förs vid den givna arbetsplatsen. Bryman (2011) menar att en nackdel när vinjetter används är att det omöjligt kan fastställas i vilken mån intervjupersonerna skapar sig en egen bild av personen i vinjetten, rörande till exempel sociala förhållanden och etnicitet. Vi menar dock att sociala förhållanden och etnicitet ej spelar en större roll i vårt sätt att använda vinjetter. Detta, då vi ämnade att använda vinjetterna som ett diskussionsunderlag snarare än för att undersöka specifika faktorer, såsom etnicitet och kön.

En nackdel med vårt val av metod är att det kan finnas en stor diskrepans mellan vad de yrkesverksamma säger och vad de faktiskt gör (Ahrne & Eriksson-Zetterqvist 2011; Bryman 2011). För att få en bättre bild av socionomernas förhållningssätt skulle intervjumetoden samt vinjetterna behövt kompletteras med antingen observationer eller dokumentanalyser av utredningar som socionomerna gjort. Vi har valt att inte göra detta på grund av tidsbrist.

4.5 Tillvägagångssätt

Inför denna uppsats tog vi del av tidigare forskning kring ungas användande av internet och sociala medier, samt dess konsekvenser, både positiva och negativa. Till

en början var vår avsikt att genom en kvantitativ metod undersöka barns förhållnings-sätt till sociala medier och internet i Sverige. Det var dock svårt att genomföra med en kvantitativ metod på grund av etiska och resursmässiga skäl. Istället valde vi att koncentrera oss på socionomer verksamma inom den sociala barn och ungdomsvården.

Då vi bestämt oss för att använda en kvalitativ metod och semistrukturerade intervjuer gjordes en intervjuguide (Se bilaga 9.3). Grunden till denna utformades från våra frågeställningar och syfte. Den omformades ett flertal gånger efter samråd med handledare och efter ett pilotgenomförande med hjälp av kurskamrater. Intervjuerna spelades in och pågick mellan 50 - 75 minuter. Efter genomförandet av våra intervjuer transkriberades dessa. Detta för att få en mer överskådlig bild av vad vi fått fram i intervjuerna. Detta underlättade och möjliggjorde även kodningen av materialet.

4.6 Bearbetning och analys av insamlat material

Jönson (2010) menar att det finns två sätt att genomföra en kodning. Det första sättet en kodning kan genomföras på är att koncentrera sig på intressanta förhållanden som framkommit under insamlingen och genomgången av empirin. Det andra bygger på de frågeställningar och teorier som guidar studien (ibid.). Vi menar att vi främst använt oss av det första sättet att genomföra en kodning. Detta då vi först gjorde en genomgång av empirin, där hittades flera intressanta begrepp som frekvent återkom. Dessa var *risk*, *ansvar* samt *kunskap*. Genom den första kodningen gjorde vi även ett flertal empiriska fynd, dessa var *friskfaktor*, *familj* samt *orsaksförklaringar*.

På grund av den starka kopplingen till risk vi fann i empirin började vi söka efter litteratur kopplad till detta begrepp. Dessa litteratursökningar genomfördes via LUBSearch med inriktning på begreppen risk och riskbedömningar. Vi fann då flera artiklar som behandlade ämnet riskbedömningar och den sociala barn och ungdomsvården i relation till Ulrich Becks (2000) teori om risksamhället. Vi ansåg

att denna teori behandlade det vi ämnade undersöka i denna studie, vilket var just begreppet risk och hur dessa skapas.

Vi koncentrerade oss därefter på teorin, först gjordes en överskådlig läsning för att få en djupare förståelse för vad teorin ämnade förklara. Därefter gjorde vi en andra kodning utifrån de empiriska fynden. Sedan gjordes en närläsning av de områden i teorin som ansågs vara relevanta för begreppen *risk*, *ansvar*, *kunskap* samt de empiriska fynden. Dessa teoretiska områden förklaras mer omfattande i det kommande teoriavsnittet.

Genom att använda Becks (2000) teori om risksamhället i vår analys har vi fått en teoretisk ram att arbeta utifrån. Arbetet med vår analysdel har präglats av en växelverkan mellan empiri, tidigare forskning och teori. Detta för att vi under arbetets gång fått en djupare förståelse för dels vår teori och dels vår tidigare forskning, vilket i sin tur har lett till att vi utvecklat de teoretiska resonemang vi för i analysdelen av denna studie. Begreppen *risk*, *ansvar* och *kunskap* samt de empiriska fynden vi gjort i vår första kodning är de drivande begreppen i analysen, där Beck (2000) har fungerat som våra teoretiska glasögon, genom vilka vi skådat och analyserat vår empiri. I analysen använder vi oss främst av citat för att åskådliggöra respondenternas utsagor.

4.7 Studiens tillförlitlighet

Bryman (2011) menar att kvalitativ forskning bygger på tillförlitlighet som har fyra delkriterier. Dessa är *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *en möjlighet att konfirmera*. För att uppnå det första kravet på trovärdighet har vi använt oss av respondentvalidering (Bryman 2011). Detta innebär att vi efter intervjuens genomförande har kommunicerat våra resultat till respondenterna, om de så ville. Detta för att respondenterna skulle godkänna innehållet så som vi uppfattat det. När respondenterna erbjöds att ta del av de transkriberade intervjuerna avböjde samtliga. Detta kan leda till en minskad trovärdighet för studien. Dock har vi under studiens gång upprättat en uppsatsgrupp med andra studenter på socialhögskolan där har vi

bland annat diskuterat respondenters utsagor anonymt. Detta för att minska risken att en utsaga misstolkas.

Det andra kravet är överförbarhet, vilket innebär att det skall finnas möjlighet för studien att kunna appliceras i andra kontexter än den egna. För att uppnå kravet kommer vi sträva efter att använda oss av täta beskrivningar (jfr Bryman 2011). Då kvalitativ forskning är kontextuellt beskaffad så blir dessa täta beskrivningar viktiga för att andra som forskar på liknade fenomen ska kunna applicera vår studies resultat på deras kontext. Genom beskrivningar av kontexten kan man jämföra vad som skiljer dem åt för att sedan se hur applicerbara våra resultat är för andra studier. Kontexten i vår studie är den sociala barn och ungdomsvården och vårt försök till täta beskrivningar blir då vi förklarar vad den sociala barn och ungdomsvården är och hur de arbetar. Då vi förlade våra intervjuer vid undersökningspersonernas arbetsplats är det av vikt att vara medveten om hur detta kunde påverka intervjuerna och den empiri som framkom. Att befinna sig på deras respektive arbetsplatser kan medföra att undersökningspersonerna framställer sig själva på ett visst sätt. Till exempel som goda medarbetare. Inställningen till det som diskuterats kan också färgats av det klimat och den arbetskultur som rådde på arbetsplatsen, vare sig om klimatet är bra eller dåligt (jfr Ahrne & Eriksson-Zetterqvist 2011). Det har därför varit av vikt för oss att försöka få en uppfattning om detta under intervjuernas gång. Detta genom att ha varit uppmärksamma och lyhörda, vi har sedan tillsammans resonerat kring vilka effekter detta kan tänkas haft på vår empiri.

Det tredje kravet är pålitlighet, vilket innebär att man som forskare ska ha ett granskande synsätt i allt man skriver och gör (Bryman 2011). För att uppnå detta har vi strävat efter att vara så transparenta som möjligt i arbetet vi utfört. Detta ska vi försöka uppnå genom sträva efter att göra ett så fullgott metodkapitel som möjligt. Här har vi haft hjälp av vår uppsatsgrupp som fungerat som granskare eller "revisorer" (Bryman 2011 S 355). Det fjärde kravet är "En möjlighet att styrka och konfirmera" (ibid.). Med detta menas att vi som forskare inom kvalitativa studier måste besitta den premis att vi inte kan förbli helt objektiva (Bryman 2011). Som forskare ska man sträva efter att agera i god tro, det ska vara uppenbart att forskaren

inte medvetet färgat undersökningen med personliga värderingar (Bryman 2011). Vi är medvetna om att det är väldigt svårt att i forskningsprocessen förbli helt objektiv då - "... forskaren själv är det viktigaste redskapet vid datainsamling" (Bryman 2011 S 356). Detta då vi valt ämnet och inriktning på undersökningen samt att vi haft en viss förförståelse för fenomenet och för socionomens arbete. Vi menar dock att en medvetenhet kring denna premiss har hjälpt oss att undvika att medvetet färga vår uppsats med tydligt personliga värderingar. Vår ambition att vara transparenta med vår metod anser vi kommer styrka att vi inte medvetet låtit färga våra forskningsresultat. Utöver detta har vi fått hjälp att lyfta reflektioner som denna i vår uppsatsgrupp.

4.8 Den egna positionen

Vi har båda haft en viss förförståelse dels för fenomenet sociala medier och internet och dels för det arbete som utförs inom den sociala barn och ungdomsvården. Detta på grund av att vi båda använder sociala medier och att vi båda är socionomstudierande där till exempel socialtjänstens arbete med barn och unga finns med i utbildningen. Detta menar vi, till viss del, varit till vår fördel då vi på grund av vår insikt både i socionomens arbete och ungas användande av sociala medier och internet har hjälpt oss i utformandet av till exempel intervjuguiden (Se bilaga 9.3). Vi har därigenom kunnat ställa frågor på ett sätt som direkt relaterar till undersökningspersonernas praktik. Dock kan detta också anses vara en nackdel då det går att argumentera för att vi låtit vår förförståelse styra insamlandet av empirin och på så vis även resultatet vi fått fram. Detta har vi försökt motverka genom att ständigt diskutera vår arbetsprocess inbördes men också i den tidigare nämnda uppsatsgruppen. Vi är medvetna om, som tidigare nämnt, att det i princip är omöjligt för forskaren att inte på något sätt påverka utfallet av studien (Bryman 2011).

4.9 Arbetsfördelning

Under insamlandet av empirin var vi båda närvarande vid samtliga intervjuer. Ofta tedde det sig så att en av oss var mer förande under intervjutillfällena medan den andra intog en observant roll, skötte tekniken och ställde eventuella följdfrågor. Transkriberingen sköttes dock på varsitt håll då vi delade upp ljudfilerna från intervjun. Detta ansågs vara mest effektivt utifrån en tidsaspekt.

De olika delarna i arbetet har vi mer eller mindre gjort ihop. Då den ena parten koncentrerat sig på en del och den andra på en annan har vi i slutändan läst igenom och kompletterat varandras delar. Ständiga diskussioner har även förts gemensamt rörande de olika delarna, vilket varit av vikt för att vi båda skall vara lika införstådda i arbetets olika delar.

4.10 Etiska överväganden

I vår etiska diskussion har vi tagit hjälp av vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Där framgår att man som forskare främst bör förhålla sig till fyra grundläggande krav, dessa är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet 2014). Informationskravet har vi försökt uppnå genom att vid första kontakten med enhetscheferna tydligt redogjort studiens syfte. Vi har sedan återigen redogjort för studiens syfte i samband med att kontakt upprättats med de personer vi ämnat intervjua. I samband med skriftlig förfrågan om delaktighet i studien har det framgått att studien är frivillig och att respondenten när som helst haft möjlighet att avbryta sin medverkan (jfr Vetenskapsrådet 2014). Detta för oss således in på *samtyckeskravet*. Genom att vid flera tillfällen belyst frivilligheten i studien och att den när som helst kunnat avbrytas av respondenten, dels i samband med att ett skriftligt informationsbrev om undersökningens syfte skickats ut, dels genom att återupprepa detta när de faktiska intervjuerna utfördes bör detta krav anses vara tillgodosett. (jfr Vetenskapsrådet 2014)

För att tillgodose *konfidentialitetskravet* har vi försökt anonymisera både undersökningspersoner samt geografisk plats. Respondenterna har fått koderna U, U1, U2, U3, U4, U5, U6 samt U7. Detta för att vi trots anonymiseringen vill kunna skilja respondenterna från varandra i analysen för att kunna föra vissa teoretiska resonemang. De uppgifter som framkommit under insamlingen av empirin har förvarats på en dator där endast vi har lösenord och därmed tillgång till. På så sätt har vi hindrat utomstående från att komma åt dessa uppgifter. Vi har även tagit hänsyn till konfidentialitetskravet i samband med tidigare nämnda uppsatsgrupp.

Inför en studie menar Vetenskapsrådet att en övervägning bör göras så att resultat ej nyttjas i andra syften än för forskning, *nyttjandekravet*. Detta krav anser vi ha åstadkommit genom att vara noga med konfidentialitetskravet vilket gjort att de personer som medverkar i studien ej kan uppsökas och på grund av medverkan utsätts för repressalier.

5. Teori

I detta kapitel kommer vi redogöra för Becks (2000) teori om risksamhället. Vi kommer gå igenom ett flertal teoretiska begrepp som vi sedan kommer att använda i den kommande analysen. Utöver detta kommer vi lyfta fram Gillingham (2006) samt Ferguson (1997) som i sin forskning analyserat den sociala barn och ungdomsvården ur teorin om risksamhället.

5.1 Risksamhället

Risksamhället kan beskrivas som ytterligare ett led i de samhällsskiften historien gått igenom. Från feodalsamhälle till industrisamhälle, från industrisamhälle till risksamhälle. Detta har skett på grund av en modernisering av samhället (Beck 2000). På 1800-talet upplöstes jordbrukssamhället mot bakgrunden av tradition och tron om att naturen behövde kontrolleras. Risksamhället, däremot, har uppstått på grund av en

modernisering som "... förbrukat och förlorat sin motstats och möter istället sig själv i sina industrisamhälleliga premisser och funktionsprinciper" (Beck 2000 S 19).

Den industriella moderniseringen uppstod för att bekämpa risker kopplade till naturen, så som svält och barnadödlighet. Motorn för moderniseringen var teknologiska framsteg. Idag har samhället, i stort, vunnit kampen mot naturen. Problem med svält har ersatts med risker som övervikt. Vi har gått från att haft en enkel modernisering av samhället i och med industrisamhällets uppkomst, och idag nått fram till en reflexiv modernisering, ett samhälle som istället för att möta naturens premisser möter sina egna (Beck 2000). Åtgärder förr syftade till att kontrollera, och om inte det gick, ignorera naturens brister och krafter. Riskerna har därmed gått från att vara något externt till internt, från någonting givet till skapat (Beck 2000). Internet och sociala medier kan ses som en produkt av moderniseringsprocessen i det reflexiva moderna samhället. Moderniseringsprocessen har förändrat samhällsstrukturen, motorn för moderniseringen blir hur vi ska hantera, fördela och kontrollera risker som våra teknologiska framsteg skapat (Beck 2000), till exempel de risker som föreligger av ett användande av internet och sociala medier.

5.2 Hur skapas risker?

De uppenbara risker som förknippades med industrisamhället är till stora delar redan döda och begravda. Från det överflöd som skapades när riskerna i industrisamhället besegrades, föddes risksamhället. I risksamhället är det skapade risker som står i centrum (Beck 2000). Men hur skapas risker i risksamhället?

I risksamhället har vetenskapen ej längre ensamrätt på vad som kan benämnas som risk. Idag är en risk lika beroende av vetenskapens argument som de sociala förväntningar, värderingar och den sociala debatten i ett samhälle (Beck 2000). Den sociala effekten av en risk hänger alltså ej ihop med dess vetenskapliga hållbarhet. Eftersom det idag finns så mycket forskning som ofta är motstridig, vilket vi även visat på i kapitlet tidigare forskning, så faller det på allmänheten att avgöra vilka risker som skall belysas, här har massmedia fått en nyckelposition (ibid.). Dock är det

först när allmänheten blir medveten om potentiella risker från vetenskapen som risker skapas i risksamhället. Skapandet av risker kan därför ses som en process som innehåller dels en vetenskaplig komponent, dels en normativ sådan (Beck 2000). På så sätt kan man säga att risker i risksamhället också skapas av samhället. Det är vetenskaper som pekar på ett problem, det är sedan sådana som du och jag som väljer vad som skall ses som en risk. Innan den normativa komponenten tillkommit, det vill säga allmänhetens varseblivning, är vetenskapens forskningsresultat än så länge endast potentiella hot.

5.3 Den sociala barn och ungdomsvården i förhållande till risksamhället

I det industriella samhället var en av de centrala frågorna hur rikedom och ekonomi kunde fördelas mellan samhällsskikten.. Idag, i och med risksamhällets uppkomst är det en annan fråga som diskuteras, hur skall de risker, som samhället i sig skapat fördelas, minimeras eller förhindras, det vill säga kontrolleras. Detta så att de ej hindrar moderniseringsprocessen eller påverkar samhället negativt, socialt, medicinskt, psykologiskt eller ekologiskt (ibid.).

Som en respons på de risker moderniseringen skapat har nya organisationer uppstått eller gamla förändrats (Ferguson 1997). Ett exempel på detta är den sociala barn och ungdomsvården. Det nya risksamhället är så pass annorlunda än det samhälle den sociala barn och ungdomsvården uppkom i, till den grad att det är helt nya utmaningar de står inför (ibid.). Gillingham (2006) menar att den sociala barn och ungdomsvårdens arbete idag till stor del utgår ifrån riskbedömningar, detta är en direkt följd av risksamhället. Begreppet riskbedömningar utgår ifrån grundpremisen att det går att förhindra och förebygga att barn och unga far illa. Den sociala barn och ungdomsvården har därför utvecklat manualer eller instrument som skall "Identify factors and characteristics associated with abuse" (Gillingham 2006 S 89). Detta ska leda till att socionomerna identifierar, förutser och förhindrar att ett barn far illa. I Sverige använder vi till exempel BBIC (Socialstyrelsen 2014). För den sociala barn

och ungdomsvården kan detta bli problematiskt att utgå ifrån, då risker i risksamhället är väldigt dynamiska på så sätt att vad som anses vara risker kan förändras väldigt snabbt (Ferguson 1997).

Ferguson (1997) menar att i det samhället där den sociala barn och ungdomsvården uppkom, så var socionomen expert. Deras bedömningar var sådana som var svåra att ifrågasätta. Om någon skulle ifrågasätta socionomen, genom att peka på brister i arbetssättet, tillskrevs orsaker som resursbrist. Detta åthjälptes genom att mer resurser sköts till (ibid.). I det moderna risksamhället har synen på socionomen skiftat från att vara familjecentrerad till att arbeta och söka upp “dangerous parents and children at high risk” (Ferguson 1997 S 222). Till skillnad från hur det var innan, när ett barn råkade illa ut, så kan orsaken idag ses som en produkt av risksamhället. Detta leder till att allmänheten med hjälp av sitt reflexiva förhållningssätt till kunskap kan ifrågasätta socionomens beslut och arbetssätt (Ferguson 1997; Beck 2000).

5.4 Det enkla och reflexiva samhället

Genom den reflexiva moderniseringen håller vetenskapen på att förlora sitt tidigare monopol på att definiera vad kunskap är (Beck 2000). I industrisamhället ansågs vetenskapen vara objektiv och allsmäktig, den undvarades skepticism. Forskningen kunde då lita på sina upptäckter och ansågs i många aspekter överlägsen den traditionella kunskapen som grundade sig i religion och tradition. Idag har detta förhållande skiftat, då vetenskapen inte längre forskar på naturen, människan och samhället. Fokus hos vetenskapen ligger på att utvärdera sig själv, det vill säga sina upptäckter, följder, risker och misstag. Beck (2000) menar att vetenskapen nu har en tvärvetenskaplig metodik. Istället för att uppmärksamma naturen och människan, som källan till hot, har forskningen börjat belysa och rikta kritik mot vetenskapen i sig, och tekniken den utvecklat (Beck 2000).

Den vetenskapliga bearbetningen av moderniseringsriskerna förutsätter att den tekniskt-vetenskapliga utvecklingen problematiserar sig själv på

tvärvetenskaplig väg - här förvetenskapligas förvetenskapligandet som problem (Beck 2000 S 266).

Tidigare har all skepticism mot vetenskap kunnat hanteras internt och har därför aldrig nått ut till allmänheten (Beck 2000). Allmänheten, vilken vetenskapen i risksamhället är beroende av för att legitimera sin forskning, hämtar sin kritik från andra tvärvetenskaper som i sin tur används för att legitimera sin kritik (Beck 2000). Detta medför i sin tur “nya former för arbetsfördelningen mellan vetenskap, praktik och offentlighet” (Beck S 266). Till exempel nya sätt för den sociala barn och ungdomsvården att arbeta (Ferguson 1997). Denna framväxande konkurrens vetenskapsgrenar emellan kan leda till att ett samhälle inte bearbetar och tolkar riskerna angående ett fenomen (Beck 2000).

5.5 Riskernas globalisering

Risksamhället löser inte bara upp gamla institutioner utan också klassamhället i Marx mening (Beck 2000). I risksamhället har begrepp som social mobilitet, som var grundläggande i det enkla moderna samhällets identitet, idag blivit till en illusion. Det går inte längre att göra en klassresa, då social mobilitet bygger på premissen att klassamhället fortfarande existerar. Dessutom har det generella välståndet ökat. Alla samhällsklasser har tagit ett snäpp upp vad det gäller levnadsstandard. Beck (2000) benämner detta som hisseffekten. I och med klassamhällets försvagande har premisserna ändrats och en individualisering av de sociala riskerna har skett. (Beck 2000). Uppluckringen av klassamhället och det ökade generella välståndet har lett till att fler får tillgång till masskonsumtionens ting.

Världen har idag blivit mindre. Genom tekniska framsteg och vidare industrialisering så kan vi idag nå ut till vem som helst, när som helst. Beck (2000) menar att det är något inbyggt i det nya samhället och det går inte att undvika. Att världen har blivit mer globaliserad är inte enbart något positivt, det betyder också att riskerna blir globaliserade (Beck 2000). Ingen är längre skyddad. Inte ens de rika och mäktiga kan

undvika de negativa effekterna. I risksamhället där vi ständigt bombarderas av nyheter om vilka risker det finns så kommer vi tillslut till den punkt då vi inte mäktar med och till stora delar inte heller orkar bry oss (Beck 2000).

5.6 Samhällets institutionalisering och individualisering

I och med klassamhällets uppluckring har en uppfattning om en ökad individualisering hos allmänheten uppstått (Beck 2000). Detta i form av att en frigörelse från gamla institutioner. Detta är dock en falsk uppfattning då människors liv, i risksamhället, har en tendens att bli standardiserat, då nya institutioner uppstått som individen måste förhålla sig till (ibid.). Konsekvensen av detta som sker blir att individens liv utgörs av “institutionsberoende individuella situationer” (Beck 2000 S 212).

Vi står i nya beroendeställningar gentemot nya institutioner som uppstått i samhället. Individen har gått från att ha rättat sig efter försörjningsrelationer och kärnfamilj till de krav på utbildning som ställs från arbetsmarknaden och de krav på ekonomi som ställs från konsumtionssamhället (Beck 2000). Även om individen idag tror att den har kontroll över sin livssituation så är denne enligt Beck (2000) mer eller mindre en marionettdocka för samhällets trender, konjunkturer och marknad. Individen är till stor del lämnad åt en omedveten och extern styrning av nya institutioner. Beck (2000) menar att det inte går att genomskåda en institutions kontroll så länge du är inom den, däremot om du är utanför eller ovanför den så är det möjligt att genomskåda dess kontroll, dock är det fortfarande oerhört svårt. Speciellt i det samhället som är den “mest avancerande formen av församhälleligande, beroende av marknaden, lagar, utbildning etc” (Beck 2000 S 213). En institution som vi tolkar det kan ses som en etablerad konvention, som ett system av normer och regler som styr det mänskliga handlandet och beteendemönster. Institutioner kan vara formella, då reglerade genom lagar, ett exempel på detta är skolan, eller informella, då styrda av vanor och traditioner. Ofta har institutioner en fysisk dimension som kan vara

byggnader, maskiner eller kommunikationssystem. Exempel på erkända institutioner är familjen, staten, eller som vi tolkar det, internet och sociala medier.

6. Empiri och analys

I detta kapitel kommer vi sträva efter att besvara våra frågeställningar. Detta med hjälp av att lyfta fram vår insamlade empiri, tidigare forskning samt analysera detta genom Becks (2000) teori om risksamhället. Avsnittet är uppdelat i tre kapitel baserat på våra tre frågeställningar. Inför de olika kapitlen i detta avsnitt kommer vi introducera läsaren för vad vi ämnar åstadkomma med respektive kapitel.

6.1 Risker

I denna del kommer vi att visa på vilka risker socionomen urskiljer från ungas användande av internet och sociala medier. Med andra ord visa på resultat anknutna till vår första frågeställning. Vi kommer lyfta fram negativa respektive positiva effekter informanterna menar att fenomenet kan leda till. Samt försöka utröna socionomens roll i skapandet av risker.

6.1.1 “Nya risktyper och riskfaktorer...”

De socionomer vi träffade talade ofta i termer av risk. Socionom U3 berättar att sociala medier och internet lett till “nya risktyper, riskfaktorer och nya områden där föräldraförmågan kan ställas på prov.” Socionom U3 uppger att det idag, i och med internet, finns fler faror och mer ytor för exponering vilket kan leda till att den unga far illa. U3 menar även att risken för nätmobbning och ”lätt prostitution” ökar. Informanten ser det som problematiskt att det är så pass enkelt att skicka bilder via nätet och uttrycker därför oro för att unga tjejer skall råka ut för utpressning i samband med detta. U3 menar även att det finns en risk att unga tar del av saker de ej kan hantera, till exempel pornografi. Vi tolkar socionom U3’s utsaga angående

riskytor och riskfaktorer som ett tecken på två saker. Det första informanten nämner är att nya riskfaktorer har uppstått i och med uppkomsten av internet och sociala medier. Informanten ser fler risker för individen att utsättas för, det vill säga att riskfaktorerna är individuellt betingade. Detta menar Beck (2000) är en av effekterna med övergången till ett risksamhälle; att riskerna, till skillnad från förr, blir individuella snarare än kollektiva. Dock nämner informanten att *riskytor*na även ökar. Detta tolkar vi som att risken att bli drabbad av de specifika riskfaktorerna ökar, i samma takt som ytorna ökar, det vill säga internetanvändningen. På så vis går det att tolka att de individuella riskfaktorerna innehar en kollektiv kraft. Detta skulle kunna tolkas som ett tecken på en återgång till det enkla moderna samhället. Då hoten eller riskerna ansågs vara kollektiva och externt skapade (Beck 2000). Dock är internet och sociala medier en produkt av de teknologiska framsteg som skett i samhället. Därför kan den kollektiva kraft socionom U3 visar på tolkas som ett tecken på den globaliserande effekt moderniseringsriskerna innehar.

Andra risker som kan utläsas av vår empiri är att webbkameran och dess funktion har skapat nya förutsättningar för olika typer av övergrepp, som inte fanns förr. Det vill säga nya risker för att en ung person skall utsättas för övergrepp. Socionom U1 uppger också att internet och sociala medier skapat nya sätt för unga att utöva ett sexuellt självskadebeteende, både för killar och tjejer. Socionom U2 framhäver att internet möjliggör ett upprätthållande av sociala nätverk på ett annat sätt än förr, detta i en negativ bemärkelse. Informanten menar att den unge ständigt är nåbar vilket gör det svårare, för personer som umgått i destruktiva kretsar där kriminalitet och droger förekommit, att bryta upp från ett sådant nätverk. Samma socionom ser detta som problematiskt då den unge också ständigt är nåbar för sina föräldrar. I en situation där föräldrarna har ett missbruk kan detta leda till otrevliga situationer för den unge. Socionom U2 menar att föräldrarna genom internet och sociala medier;

... stalkar sina barn på internet, och några sådana här familjehemsplacerade kan få ganska otrevliga meddelande från sina föräldrar ibland, det är ju svårt att och koppla bort det medan föräldrarna är berusade på kvällen. -

U2

Socionom U5 menar att just den ständiga tillgängligheten är en av de största, nya riskerna i och med ett ökat användande av sociala medier och internet. Detta menar informanten möjliggör till exempel att en redan utsatt person kan trakasseras dygnet runt. Den unga saknar med andra ord en fredad zon.

6.1.2 Risker finns överallt

Fler specifika risker som kan utläsas av vår empiri är att unga som *inte* använder internet och sociala medier riskerar att exkluderas och marginaliseras. Socionom U4 uttrycker sig såhär:

Utifrån det vi har pratat om idag så tänker jag att, alltså att det är normalt för en ungdom, att det är bra. Ungdomar ska ju hålla på med sina kompisar. Jag skulle bli orolig om jag fick in en ungdom som inte överhuvudtaget hade några kontakter via sociala medier och sånt. Jag tycker det tillhör. - U4

Detta citat visar på en uppenbar risk, att de unga som inte nyttjar sociala medier riskerar att hamna i en ny typ av utanförskap. Denna risk kan tydligt härledas tillbaka till internet och sociala medier som orsak, vilket då visar på att vi befinner oss i ett samhälle som möter sina egna premisser (Beck 2000). Detta citat visar även på att de risker, som kan härledas tillbaka till internet som orsak, kan drabba *alla* till och med dem som inte nyttjar själva fenomenet. Detta vittnar om den inneboende, globaliserande effekt de nya moderniseringsriskerna innehar (Beck 2000). Utifrån socionom U4's resonemang går det att argumentera för att det endast är de redan marginaliserade i samhället som drabbas av ytterligare exkludering och marginalisering då smartphonen och datorn anses vara en relativt dyr företeelse. Dock menar socionom U att:

Hur fattig man än är så ser man till att barnen har vissa markörer för att det inte skall synas. Och det kan vara att man har en cykel till det där, eller att man har den här telefonen. Så hur fattig man än är, och att man inte har pengar till ditt och datt så nog sjutton köper man den här telefonen. - U

Många av de saker som sågs som klassmarkörer tidigare har idag blivit demokratiserade på grund av den generellt ökade levnadsstandarden och ökade kvalitén på det sociala skyddsnetet i samhället (Beck 2000). Socionom U3 menar att den unge "hamnar helt off" om dem inte nyttjar sociala medier då det idag är en så pass stor del av deras vardag. Informanten menar att det är av vikt att alla ska ha råd med en smartphone eller dator för att inte bli marginaliserade. Ett exempel ur vår empiri som visar på riskernas globaliserande och klassöverskridande effekt är U1's utsaga där denne menar att riskerna drabbar alla "oavsett om du är miljonär eller inte".

6.1.3 Friskfaktorer

Utifrån vår empiri identifieras inte bara risker när en ung persons situationer skall bedömmas. Det framgår tydligt i vår empiri att de socionomer vi träffat även försöker hitta frisk - eller skyddsfaktorer i relation till en ungs användande av internet och sociala medier. Socionom U1 uttrycker att en ungs relationer via internet kan vara stärkande och viktiga "precis som i verkliga livet". U1 tar upp detta i samband med att denne talar om datorspel då de unge kan ingå i ett och samma lag i flera år. Informanten framhäver även att internet kan vara positivt för de personer med asbergers eller autism då de ej behöver visa känslor och minspel på samma sätt som i verkliga livet. Vilket gör att de på så sätt kan bryta social isolation. Socionom U7 menar att en ung person genom internet kan få en minst lika god känsla av sammanhang med vänner via internet som i verkliga livet. Socionom U5 uppger att de i sin verksamhet sen några år tillbaka även inkluderar viktiga kontakter via internet när en familje - eller nätverkskarta utformas tillsammans med den unge och menar att kontakter på internet kan ses som en friskfaktor.

Utifrån socionomernas utveckling av friskfaktorer går detta emot teorin om risksamhället. Risksamhällets grundtes är att samhället och vetenskapen idag fokuserar på risk och hur riskerna skall kontrolleras (Beck 2000), inte friskfaktorer. Friskfaktorernas uppkomst och del i bedömning kan därför ses som ett steg bort från risksamhället. Gillingham (2006) menar dock att skyddsfaktorernas uppkomst

snarare är ett sätt att kontrollera riskerna som uppkommer i ett risksamhälle. Skyddsfaktorerna härrör snarare från vårt fokus på risker än tvärtom. Gillingham (2006) menar att det föreligger en risk i sig att endast titta på friskfaktorer. Detta skulle kunna leda till en naiv praktik som inte adekvat tar de risker som finns i ett barns situation till hänsyn. Med andra ord skall bedömningen av en ung persons situation fortfarande, trots uppkomsten av friskfaktorer, vara “underpinned by sound risk assessment” (Gillingham 2006 S 94). Detta visar på att friskfaktorerna aldrig var menade att ta riskbedömningens plats utan mer som ett sätt för de yrkesverksamma att visa på att de har kontroll över situationen. Detta visar på att friskfaktorernas uppkomst och del i en bedömning av ett barns bästa mycket väl kan tolkas vara en produkt av risksamhället, då friskfaktorernas uppkomst innebär ett sätt för organisationer och verksamheter att hantera och kontrollera de risker som uppkommer i moderniseringsprocessen. Uppkomsten av friskfaktorer kan ses som en typ av *quid pro quo* mot riskbedömningen. Då friskfaktorerna precis som riskfaktorerna är socialt konstruerade (Gillingham 2006; Beck 2000).

Socionom U7 uttrycker att det är av vikt att veta vad som är en risk - respektive friskfaktor gällande en ungs användande av dator. Socionom U7 utelämnar varken det ena eller det andra. Dock framhäver informanten att denne främst ser en ungs användande av internet och sociala medier som en risk, snarare än en friskfaktor:

Nej men vad är risk - och vad är friskfaktorer utifrån dator. Alltså vad finns det för positivt och vad är riskerna i det liksom Att man hela, att man har det att ha med i ett risk - och skyddstänk utifrån utredningar kring barn. – U7

Och vad skulle du säga att det lutar åt idag? Är det en risk eller skyddsfaktor? - AB¹

¹ Med AB avses Axel Bergqvist

Jag tror att det skulle luta mer åt risk men det är bara rent utifrån min egen känsla kan jag säga.. Ehm.. Nej, och att man ser eller, man möter många ungdomar som hamnar i problem med detta. – U7

Detta menar vi visar på den symbios risk - och skyddsfaktorer befinner sig i och hur viktigt det är att ha båda delarna för socionomen. Det ena existerar inte utan det andra. Detta går även i linje med det Gillingham (2006) menar; att riskbedömningen fortfarande är i centrum. När risker skapas, skapar vi också nu friskfaktorer som fyller en funktion i risksamhället. Riskfaktorernas uppkomst beror på organisationens förändring för att kunna ta till hänsyn de nya risker som uppkommit i och med moderniseringsprocessen (Gillingham 2006; Ferguson 1997) och friskfaktorerna är ett sätt för organisationerna att kontrollera dem. I socionom U7 citat framgår det att de båda delarna hänger ihop och fyller varsin funktion. Vi menar alltså att skyddsfaktorerna och alla de positiva aspekter som kan utläsas av vår empiri, sett som ett enskilt fenomen, kan ses som ett argument för att vi inte alls lever i ett risksamhälle. Dock framgår det ur Gillinghams (2006) synvinkel att friskfaktorerna fyller en kontrollerande funktion, ett sätt för organisationen att hantera riskerna. Risk - och friskfaktorerna fyller alltså varsin funktion i ett *risksamhälle*.

6.1.4 Socionomens roll

Som vi ser det går det att tolka på två olika sätt. För det första går socionomens roll i riskskapandet att se som en medproducent av kunskap på liknande sätt som forskare inom olika vetenskaper. Det vill säga socionomen ses då som en del av de forskare som teoretiserar och gör problem kvantifierbara för allmänheten. Det är sedan upp till allmänheten, eller lekmännen att belysa de resultat vetenskapen visar på. De resultat allmänheten väljer att belysa och definiera omtolkas sedan som en risk i risksamhället (Beck 2000). För det andra kan man se socionomen som en del av allmänheten som tar del av och omtolkar de resultat vetenskapen visar på. På så vis belyser socionomen de teoretiska resonemang som vetenskapen producerar och visar sedan på att detta är en bieffekt av moderniseringen i sig. Utifrån vår empiri tolkar vi det som att socionomen har tagit en mellanväg. Detta då de ofta förlitar sig på

bedömningsmallen BBIC även vid bedömningen av ett barns vanor kring internet och sociala medier.

Ferguson (1997) menar att socionomen placerar sig mellan allmänheten och vetenskapen i vad Beck (2000) benämner som praktiken. Vi ser användandet av BBIC som ett tecken på detta då de yrkesverksamma måste förhålla sig till de områden BBIC berör men de har samtidigt ett visst inflytande över vilka områden som faktiskt belyses i utredningen eller bedömningen. Det är i denna process allmänhetens och massmedias påtryckningar kommer in, vilket kan styra vilka områden socionomen väljer att belysa. Eftersom socionomen är placerad mellan allmänheten och vetenskapen så har de en skiftande roll i processen att skapa risker.

Jag tycker att BBIC omfattar alla risk och skyddsbegrepp, där internet är ett av många. Vi utreder och kartlägger risk- och skydd utifrån ungdomens internetanvändning ungefär som alla andra risk- och skyddsanalyser. - U1

... nuförtiden har vi ju mycket liksom ett BBIC. Det har ju slagit igenom i princip alla kommuner och där plockar man väl in det (ungas internetanvändande) i bitar och får göra det liksom... - U

Följande citat visar på att socionom U1 och U använder sig av BBIC när en bedömning av en ungs persons internetvanor skall göras. Detta menar vi visar på socionomens dubbla roll i skapandet av risker. Eftersom de är medskapare av risker när de väljer att belysa dem i sina bedömningar samtidigt som de påverkas av allmänheten när det gäller vilka områden som skall belysas.

I ett risksamhälle är det moderniseringsprocessen som skapar riskerna (Beck 2000). För att en risk ska ses som en risk krävs det en omtolkning eller omdefiniering av orsaken till de risker som socionomerna pratar om, till exempel sexuellt destruktivt beteende och övergrepp via webbkamera. Vi tolkar det som att, om socionomen ska se att det är ett problem direkt relaterat till internet så torde det ses som en effekt av moderniseringsprocessen och därav risker skapade av risksamhället. Med andra ord, att en ung person skickar nakna bilder via Facebook är ingen risk i risksamhället förrän det finns ett fastställt orsakssamband med internet eller något annat fenomen skapat av moderniseringen i sig. Genom att säga att det är internet som är orsaken till

att unga personer drabbas av mobbning *mer*, eller att ett kriminellt beteende fortgår är socionomerna på så vis med i en definitionsprocess som skapar risker i ett risksamhälle.

I vår empiri uppkom diskussionen om LVU endast rörande två potentiella risker. Detta var när den unge hade ett datorspelsberoende eller ett gränslöst sexuellt beteende via internet. Socionom U3 uppger följande angående en ung persons gränslösa sexuella beteende:

... för jag tänker, den sista meningen som är i en LVU-ansökan alltid är ju, eeh, Om du påtagligt riskerar att skada hälsa och utveckling. Och det tycker jag absolut man kan säga. Vi träffar så många tjejer som mår skitdåligt över detta. - U3

I socionom U3's citat framgår att denne anser att ett LVU kan göras baserat på en ung persons användande av internet, om det "påtagligt riskerar att skada hälsa och utveckling". Socionom U7 vittnar om ett liknande resonemang. Dock i samband med att en ung person har ett datorspelsberoende "Jag har själv ansökt om vård enligt LVU på grund av att en ungdom använde dator för mycket. Och det gick igenom." Vår tolkning av detta är att socionomernas inställning till de risker som varit tydligt belysta i massmedia också är sådana risker som socionomen tar mer hänsyn till än andra. De yrkesverksamma uppmärksammar ett flertal risker, men det är bara ett fåtal som faktiskt kan tänkas användas vid ett LVU. Till exempel destruktiva sexuella beteenden eller datorspelsberoende. Detta är risker som är tydligt erkända i media (Persson 2014; Olsson 2007). Vi tolkar det som att resterande risker som nämnts, än så länge endast är potentiella hot som vetenskapen visat på. Varseblivningen om de andra riskerna som nämnts har än så länge uteblivit, och har därför inte erkänts av allmänheten som en explicit risk. Därför kan inte heller socionomen grunda beslut på dessa risker som argument. Detta menar vi visar på allmänhetens och massmedias avgörande roll i definieringsprocessen av risker i ett risksamhälle.

6.1.5 Nytt förhållandesätt till vetenskap

Empirin i detta avsnitt visar på en spridd bild av ungas användande av internet och sociala medier. Det framgår att socionomerna gärna problematiserar men också lyfter fram de positiva aspekter som finns i att unga använder internet och sociala medier. En alternativ förklaring till detta menar vi kan bero på att samhället gått från en enkel till reflexiv syn på vetenskap. I ett reflexivt samhälle har vetenskapen gått miste om sin definitionsrätt på kunskap och sanningar (Beck 2000). Med detta menas att forskningen har gått från att berätta sanningar för samhället till en verksamhet utan sanning. Kunskapen som produceras från vetenskapen hinner aldrig ikapp med den kritiska granskningen av vetenskapen i sig själv. Istället ger vetenskapen oss idag hypoteser eller antaganden som lätt kan tas tillbaka om så krävs. Vid en överskådning av den forskning som finns på ett ämne, till exempel konsekvenser av användandet av internet och sociala medier, är det tydligt att det är en tudelad och relativt försiktig bild som ges. Sociala medier kan likväl ses som ett verktyg som bryter social isolation eller leda till depressiva symptom (Best et al. 2014; O’Keeffe & Clarke-Pearson 2011). Vetenskapen stöter med andra ord samman med sig själv och motsäger det den en gång sa. Osäkerheten bland forskare och deras resultat gör att de som använder sig av den i sitt arbete nu är medskapare i den samhälleliga processen av vad som definieras som kunskap. Det är med andra ord upp till socionomerna som tar del av de heterogena forskningsresultaten att bestämma vad som kan uppfattas som en risk eller inte.

6.2 Orsaksförklaringar

I denna del kommer vi sträva efter att besvara vår andra frågeställning, hur resonerar socionomer inom den sociala barn och ungdomsvården kring orsaker till att barn får illa genom deras användande av internet och sociala medier? De resonemang som förs kommer vi försöka att analysera genom Becks (2000) teorier om moderniseringsprocessens orsaker samt ur begreppet institution.

6.2.1 Primär eller sekundär orsak

Socionom U6 menar att det kan vara svårt att härleda var problemen faktiskt kommer ifrån, är det från internet och sociala medier eller från något annat? Socionom U5 menar att flera av de risker som, övriga socionomer har nämnt, inte alls härstammar från internet. Informanten uttrycker sig på följande sätt:

Alltså dem flesta utsätter sig ju inte för någon fara alls tänker jag, med hjälp av internet ju. Men det finns ju dem som utsätter sig för en fara genom att använda internet men dem använder ju internet som ett verktyg. Dem skulle ju utsatt sig för fara oavsett om internet fanns eller inte. – U5

Socionom U5 uttrycker i detta citat att personer som utsätter sig för fara på internet hade hittat andra verktyg för att utsätta sig för fara, även om internet ej fanns. Med hjälp av detta citat går det att resonera kring om orsaken till att en person använder internet och sociala medier på ett skadligt sätt inte alls beror på internet *i sig*. Utan orsaken förläggs på ett annat plan. Socionom U5 nämner att internet är ett “verktyg” till att utsätta sig för fara. Frågan vi ställer oss är vilka andra typer av verktyg socionom U5 menar att den unge skulle ha använt om internet och sociala medier inte fanns. Om dessa verktyg kan ses som produkt av moderniseringen är ju då, trots allt, detta en risk i risksamhället.

Socionom U5 utvecklar senare sitt resonemang och uppger utöver detta att när problem som har med sociala medier och internet att göra bör man börja i “andra änden”. Socionom U5 uttrycker sig på följande sätt:

När vi diskuterar kring för mycket datoranvändande och så ska man börja i andra änden ju. Vi tycker det är bra att man äter ihopa, tycker det är bra om man har någon läggtid. Fungerar dem grejerna så blir det ju inte så ofantligt. Alltså har man sen en fritidsaktivitet också som är utanför hemmet så blir det, uppstår inte detta problem. Utan oftast uppstår det ju i någon form av strukturlöshet, att det inte finns struktur i hemmet. Finns dem här strukturerna så kan du inte sitta non-stop. Har du en läggtid där, där det ska vara släckt så kan du inte hålla på hela natten, så det är ju, och då uppstår inte, alltså då är det ju bara bra att man nyttjar det. Så att

egentligen så är det ju där tycker jag, att det bottnar lite i att föräldrarnas ansvar. Att ha en form på vardagen och en form på hur det ska fungera i hemmet. Och fungerar dem sakerna så uppstår inte situationen. Utan den uppstår i total strukturlöshet. Och när man inte har några gemensamma träffpunkter och man sitter inte ner tillsammans så. – U5

Socionom U5 förlägger återigen inte problemet på internet eller datorn i sig. Istället ser informanten orsaker som strukturlöshet i vardagen, brist på ansvar från föräldrar och bristen på gemensamma träffpunkter i den unges liv. När risker skapade av moderniseringsprocesser bemöts har man två valmöjligheter (Beck 2000). Antingen väljer man att fokusera på de primära faktorer som orsakats av industrialiseringen eller så väljer man att fokusera på symptomen, det vill säga den sekundära industrialiseringens följder (ibid.). Vi tolkar det därför som att informanten snarare förhåller sig till *grundorsaken*, det vill säga primära faktorer snarare än sekundära. Denna förklaringsmodell avviker på många sätt från andra institutioner i samhället (ibid.). Beck (2000) tar exemplet sjukvård och menar på att behandlingen av välfärdssjukdomar såsom diabetes bekämpas genom att rikta fokus mot symptomen. Istället för att minska stress eller utbilda allmänheten att ha en god livsföring och god kost så behandlas symptomen med kemiska preparat, mediciner. Här menar vi att socionom U5 skiljer sig då denne faktiskt adresserar problemet genom en primär orsak, brister i struktur hos familjen.

Genom att föra socionom U5's båda resonemang till sin spets kan vi inte längre härleda orsaken tillbaka till moderniseringen. På detta sätt kan istället orsaken härledas tillbaka till människan, att det ligger hos den specifika människan att använda internet på ett destruktivt sätt. Det är den faktorn som behöver kontrolleras. Då är vi plötsligt tillbaka i det industriella samhällets sätt att resonera. Istället för att hantera moderniseringens risker är problemet snarare att hantera människan till sin natur eller strukturen hos en familj. Socionom U5's resonemang vittnar om en förklaringsmodell som präglas av en, enligt Beck (2000), enkel modernisering.

Dock går det att, om man vill, diskutera U5's resonemang som det motsatta. Att socionom U5 snarare förhåller sig till risken genom sekundära orsaker. För att adressera problemet genom en primär orsak borde informanten snarare hänvisat till

faktorer så som; förändringar i *samhället* som möjliggjort strukturlöshet i familjen. Till exempel splittringen av kärnfamiljen eller upplösningen av gamla institutioner (Beck 2000). Först då kan problemet härledas till en primär orsak. Denna förklaringsmodell går, återigen, i linje med det Gillingham (2006) menar; att den sociala barn och ungdomsvården genom sitt okritiska förhållningssätt till bedömningar av risk förlägger ansvaret hos individen och familjen. Ej de gångna, samhälleliga processer som möjliggjort en "strukturlöshet" inom en familj.

6.2.2 Konkurerande institutioner

I vår empiri har vi hittat flera exempel på att socionomen ser användning av internet och sociala medier bland unga som något vanligt förekommande. Socionom U5 uttrycker sig på följande sätt:

Det är en del av deras sociala liv på ett helt annat sätt än vad det har varit för oss och så ... Så jag tänker ju att det påverkar dem i väldigt hög utsträckning. – U5

U5 uttrycker i utsagan ovan att internet och sociala medier påverkar den unge "i väldigt hög utsträckning" samt att unga använder internet och sociala medier till den grad att det blir en naturlig del av deras liv "på ett annat sätt än tidigare generationer". Socionom U6 uttrycker sig på följande sätt:

... vi är raka och ärliga på sociala medier men är vi det i verkligheten, nej. Men det är det vi kanske måste bli här i Sverige, får en annan kultur, att vi faktiskt ser det. Och det tycker jag bara skulle varit positivt. Att vi lär oss det att vi är mer raka och ärliga mot varandra – U6

Socionom U6 menar i citatet ovan att unga har ett annat sätt att kommunicera på internet och sociala medier än i vanliga livet. U6 menar att vi borde bli lika raka och ärliga i vanliga livet som vi är på internet och sociala medier. Socionom U3 menar också att de har en tendens att påverkas av internet och sociala medier. Informanten uttrycker sig på följande sätt: "... dem blir ju väldigt utifrån styrda hela tiden ser på sig själva

utifrån och blir liksom betraktade och bedömda hela tiden.” Citaten visar på att det är mer rakt och ärligt som unga kommunicerar på via internet än de gör offline. Det visar också på att internet och sociala medier användning bland unga har en påverkan enligt socionom U3, U6 och U5’s utsagor. Detta mer raka och ärliga sättet att kommunicera kan tyda på att det råder ett annat normsystem på internet och sociala medier. O’Keeffe och Clarke-Pearson (2011) menar även dem att det råder ett annat normsystem på internet och sociala medier, det här normsystemet har börjar spilla över på sättet som unga agerar och kommunicerar utanför internet och sociala medier.

Utifrån socionom U6, U3 och U5’s utsagor, att i princip alla unga använder internet och sociala medier samt att de unga kommunicerar på ett annat sätt genom internet och sociala medier, så ser vi dessa utsagor som indikationer på att internet och sociala medier kan ses som en institution i dagens samhälle. Då en institution är något som påverkar de individer som är inom den, genom normsystem och beteendesystem. Samtidigt sker denna påverkan från institutionen omedvetet. Sociala medier kan alltså vara en av de nya institutionerna som uppkommit i risksamhället. Detta måste både den unge och socionomen som jobbar med barn och unga förhålla sig till. Genom att se internet och sociala medier som en institution kan socionomen inom den sociala barn och ungdomsvården förklara att barn och unga far illa genom sitt användande av internet och sociala medier. Eftersom en institution påverkar och kontrollerar beteendet hos de som är i institutionen, så borde den unge som använder sig av internet och sociala medier påverkas av institutionen. Exempel på hur institutionen påverkar den unge kan ses i socionom U’s utsago:

... vi kommer hem till familjen och alla barn har varsin dator och varsin iPad och varsin telefon och där satt dem i varsitt rum och föräldrarna för sig också.. Där reflekterade föräldrarna inte över livsstilen, liksom, när jag kände; Åh! Vad ödsligt liksom. Alltså det här att man skapar en.. minskade möjligheter till småprat, till att kommunicera med sin unge liksom. - U

Utifrån citatet framgår det att alla inom familjen har och använder internet och sociala medier och inom familjen sitter alla i sin isolerade värld med smartphonen i

handen. Man kan tolka det som att familjestrukturen har förändrats. Samtidigt som den unge sitter där med sin familj, är de, på grund av den ständiga tillgängligheten, också någon annanstans. Det blir ett "rumsligt och socialt dubbelliv" (Beck 2000 S 215). Sociala medier och internet ses av många som ett sätt att bryta isolation, men att brottet mot isolation genom sociala medier och internet kan göra att den unge isolerar sig från andra saker, så som familjen. Socionom U6 uttrycker sig såhär:

... alltså sociala medier stjal ju tid, eller stjäl tid, det tar tid och den tiden, det finns ju bara 24 timmar så vart tar man tiden? Ja det är ju att ha social tid med familjen och syskon och så va. – U6

Utifrån socionom U6's citat så tolkar vi det som att informanten ser det som svårt för den unge att förhålla sig till den nya institutionen, det gör det också svårt att förhålla sig till den gamla institutionen, familjen. Möjligheterna för familjens struktur förändras då användandet av internet och sociala medier kan leda till att den unge isolerar sig och då kan även kontrollen från familjen minska. Detta kan i sin tur leda till att den unge utsätts eller utsätter andra för oönskat beteende, så som mobbning eller trakasserier. Det kan också leda till att föräldrarna får det svårare att sätta gränser för sina barn

Om internet och sociala medier ses som en institution som påverkar den unge, vad händer då om den unge ställer sig utanför institutionen genom att inte använda internet och sociala medier? Här kan vi jämföra med en annan institution som påverkar den unges liv, nämligen skolan. Socionom U1 uttrycker att "Det är ju extremt oroande att hon har slutat gå till skolan". På samma sätt uttrycker sig socionom U4 om sociala medier och internet: "... jag skulle bli orolig om jag fick in en ungdom som inte överhuvudtaget hade några kontakter via sociala medier". Synen från socionomen angående internet och sociala medier samt skolan kan tolkas som snarlika då avsaknade av det kan ses som något problematiskt. Angående internet och sociala medier så kan det te sig som paradoxalt att den unge riskerar att fara illa om de använder internet och sociala medier samt att den unge riskerar att fara illa om den inte använder sig av det. Det kan vara den här osäkerheten kring hur socionomen ska förhålla sig till den nya institutionen som har många bra sidor (Buckingham 2008,

O’Keeffe & Clarke-Pearson 2011) men också risker (Bossler et al. 2012; Chou & Edge 2012; Feinstein et al. 2013; Ybarra & Mitchell 2004). Då institutionen är ny och har såväl positiva som negativa aspekter så finns det en osäkerhet hos socionomen hur den skall förhålla sig till institutionen. Vi kan fastställa att socionomen har uppmärksammat påverkan från flera olika aspekter, bland annat på familjestrukturen och på den unges isolation.

6.2.3 En privatiserad syn

Det dåliga är ju att vara alltför naiv. Och tro att ingenting händer, alltså, det är man bör vara intresserad av sina barn, eh, man pratar för mycket om att man ska ha datorn synlig i rummet så att alla såg vad man gjorde och sådär, jag vet i sjutton om det känns bra att man aldrig får vara privat liksom... - U7

Citatet ovan visar på att föräldrarna förväntas intressera sig av sina barn och hur dem använder internet och sociala medier. Informanten har även bilden att internet och sociala medier är de ungas privata sfär. En privat sfär i en värld där de annars aldrig får vara privata. I skolan är det skolan som styr och hemma är det föräldrarna. Men internet och sociala medier kan ses som en fristad, en tillflyktsort där den unge kan få vara sig själv. Ansvarsfördelning kring vem som ansvarar för att unga ska känna sig trygga på internet och sociala medier, om man inte räknar med föräldrarna, är diffus. Socionom U7 uttrycker det på följande sätt:

Ja alltså det borde ju finnas, alltså jag tänker polisen finns ju naturligtvis och jag vet inte.. jag kan ju inte dem här bitarna jättebra men det finns.. det borde ju dat-, jag vet inte om datorskyddsinspektionen håller på med sånt, hehe. Men någon slags, vi borde haft någon nätpolis eller så, haha. Nätskyddsombudsman. Nej men någon som finns på nätet och kontrollerar detta.. Och sen är det ju det att det är ju fritt, fritt fram på nätet. Vem som helst kan ju liksom.. Nej.. – U7

Citatet ovan kan tolkas som att det finns en brist på vuxna som kontrollerar vad unga gör på internet och sociala medier, vilket är ännu ett argument för att man kan påstå att ungas användning av internet och sociala medier ses som ett privat sådant av

socionomen. Socionom U1 säger följande: “Jag tycker det är jättespännande för det är ett intrång i deras privata sfär som dem inte riktigt klarar sig utan.” U1 säger detta i samband med synen på ungas användning av internet och sociala medier. Citatet är entydigt; informanten ser internet och sociala medier som den unges privata sfär. Men frågan kvarstår, kan privatiseringen vara en förklaringsmodell till att unga far illa på internet och sociala medier?

I risksamhället så kan bara ett fenomen eller institution ses som något privat till en viss gräns innan riskerna gör ingrepp (Beck 2000). Om man ser till citatet ovan tillsammans med Becks (2000) resonemang så blir det problematiskt. Eftersom synen, att det är privat, är en illusion så kan den unge bli offer dels för externa påtryckningar kring normer och beteenden och dels riskerar den unge att utsättas för oönskat beteende, till exempel nätgrooming, mobbing (Ybarra & Mitchell 2012) eller trakasserier (Bossler et al. 2012). Bossler et al. (2012) menar att bristen på vuxna väktare på internet och sociala medier är problematiskt då risken att utsättas för oönskat beteende ökar desto mindre väktare det finns. Då socionomen jobbar med barn och unga och verkar för att de skyddas från fara, så kan man tolka det som att socionomen bör vara en väktare i Bossler et al's. (2012) bemärkelse. Informanterna menar dock att de inte ser det som socionomens arena, utan den unges egna. Att socionomen inte ser sig själv som en väktare kan därför vara en av förklaringsmodellerna till att barn och unga far illa på internet och sociala medier.

6.3 Bedömningar

I detta avsnitt strävar vi efter att besvara den tredje frågeställningen med hjälp av Becks (2000) teori om risksamhället. Frågeställningen är: Vilka konsekvenser kan socionomens bedömningar av barn och ungas användning av internet och sociala medier tänkas få? Centrala begrepp i denna del är BBIC, fallibilism och det reflexiva förvetenskapligandet.

6.3.1 Godtycklighet och generationsskillnader

I kapitel 6.1 har vi visat på att socionomens bild av ungas användande av internet och sociala medier är såväl positiv som negativ. Inom den sociala barn och ungdomsvården ses det både som en risk - och friskfaktor. Vi tolkar det som att det reflexiva förhållningsättet till vetenskapen skapar de förutsättningar som socionomen sedan måste jobba utifrån. Detta är dels kopplat till allmänheten och dels till forskningen då socionomen rör sig mellan dessa sammanhang, samtidigt som de är en del av dem båda. På grund av vetenskapens reflexivitet flyter praktik och vetenskap samman, vilket i sin tur skapar en godtycklighet om vad kunskap är (Beck 2000). Socionom U uppger följande i samband med vinjett ett:

... en riskfaktor kan man ändå säga att det är sen kan man säga att det är en skyddsfaktor också, att han har de här vännerna att han har det här intresset, så det är lite grann hur man väljer att se det... - U

Informanten uppger att denne ser sociala relationer på internet både som en risk – och friskfaktorer, det beror på hur man som professionell väljer att se det. Socionom U6 ger dock en entydig bild vad denne tycker om vänner på sociala medier: “Eeh, vänner på facebook. Ja... Är dem vänner eller vad är dem?” Socionom U5 ger också en entydig bild, dock en positiv sådan:

... den positiva kan ju vara att man har lättare för att socialisera sig och det kan bryta isolering man kan hitta självsfränder som man inte annars skulle kunna göra och så med liknande intressen som bor någon helt annanstans och så. – U5

Citaten ovan visar på att det finns en liknande tendens inom den sociala barn och ungdomsvården som inom vetenskapen, en perplex inställning till sociala relationer via internet. Vad som framgår av citaten är att socionom U, U6 och U5 alla har resonerar på olika sätt och har varsin bild samt värdering av en ung persons sociala relationer via internet. Detta menar vi riskerar att skapa en osäkerhet och godtycklighet vad gäller vilken bedömning som görs. I risksamhället är det svårare än

någonsin att förutse vilka konsekvenser ett fenomen kan få (Beck 2000), vilket kan vara en förklaring till att socionomen har en splittrad bild av internet och sociala medier. Vi tolkar det som att det kan leda till en typ av godtycklighet vad det gäller arbetet med barn och unga. Godtyckligheten kopplat till ungas användande av internet och sociala medier är varken enbart positiv eller negativ. Socionom U4 uttrycker sig på följande sätt:

Jag tänker ofta liksom när det är ett specifikt barn. Alltså jag vet ju inte, jag vet ju inte vad det betyder just för dig. Med dem vanorna du har så jag måste ju ta reda på det, alltså jag måste ju fråga dig tills jag får en bild av hur det ser ut kring dig och, och vad det är som är positivt eller negativt i det. - U4

Detta visar att godtyckligheten kan leda till en flexibilitet som kan möjliggöra individanpassade bedömningar. En förklaringsmodell till godtyckligheten är i risksamhället, att vetenskaper konkurrerar med varandra om sanningen. Detta leder i sin tur till att praktiken och allmänheten inte bearbetar och tolkar risker angående ett fenomen (Beck 2000). Främst för att det finns så många risker att förhålla sig till att man helt enkelt inte orkar. Vi tolkar det dock som att de risker som socionomen faktiskt tar i beaktning, hanteras godtyckligt. Detta då det framgår att socionom U6 och U5's bedömningar av en ung persons sociala relationer på internet skiljer sig. Den ena ser det som en friskfaktor medan socionom U6 varken tycker det ena eller andra.

En annan orsak till godtyckligheten kan vara att socialarbetarkåren omfattas av socionomer från olika generationer, vilket i sin tur leder till olika förhållningssätt till ungas användning av internet och sociala medier. Detta kan påverka de individuella bedömningarna. Socionom U resonerar kring generationsskillnaderna som finns inom den sociala barn och ungdomsvården på följande sätt:

Och det tror jag kan diffa också mellan åldersgrupper, i en socialarbetargrupp, alltså vi sitter här, vi är ju allt mellan väldigt unga, som har precis gått från gymnasiet och socialhögskolan och kommit hit.

Upp till liksom över 60. Och jag tror att där skulle man nog kunna se om man ville se en skillnad att dem yngre har större tolerans medan äldre förstår sig inte riktigt på det liksom, tycker det är konstigt. Det tror jag. - U

U menar att det finns en skillnad mellan olika åldersgrupper i socialarbetarekåren och att de yngre ofta har en större tolerans till ungas användande av internet och sociala medier medan de äldre inte förstår sig på internet och sociala medier. U3 bekräftar den här bilden utifrån sin egen situation.

Mitt problem är ju att jag har väldigt svårt att ställa, eh, frågor som inte låter helt, liksom, mossiga. Det blir ju ett problem. När man inte vet, det blir så tramsigt. Lilla tanten, social.. alltså man tappar ju sin komfort-zone liksom. Och dem svarar på en massa saker också vet jag inte vad jag ska göra med svaren, för jag.. Ja.. Man blir ju lite mossig liksom. Men det är ju jag det. Är ju extremt efter på detta trots att jag inte är så gammal. Ehm. Nej.. Men var man lite mer high på det själv så tror jag man skulle vara mycket.. piggare på att fråga naturligtvis. - U3

I citaten kan vi se en bild hos socionom U och U3 att det inte är det reflexiva samhället i sig som gör att godtyckligheten uppkommer utan snarare på grund av brist på kunskap och generationsskillnader inom organisationen. Detta vänder sig emot det resonemang vi för med stöd i Beck (2000), det vill säga att det är det reflexiva samhället som har skapat den perplexa och tudelade bild som socionomen har. Vidare menar Socionom U5 att ett problem som rör sociala medier och internet användning bland unga endast kan ses som ett problem i kombination med någon faktisk konsekvens, detta i samband med vinjett ett:

Det är först när det uppstår ett problem som man kan identifiera, skoltrötthet eller sorgsenhet eller nåt som är relaterat till det (Den ungas användande av internet och sociala medier)... – U5

Utifrån U5's citat kan vi tolka att godtyckligheten som uppstått inom den sociala barn och ungdomsvården har lett till att internet och sociala medier ses som något kontextbundet, något som endast ses som ett problem om det kan kopplas till faktiska

konsekvenser. Det kan leda till att beslut om insatser eller omhändertagande fördröjs eller undviks eftersom socionomen först måste identifiera en konkret konsekvens av den unges användning av internet och sociala medier.

6.3.2 Fallibilism inom socialtjänsten

För att hantera godtyckligheten och kritik från allmänheten har expertsystem skapats (Gillingham 2006). Exempel på sådana som socionomer arbetar med är BBIC. Användandet av BBIC har informant U1, U6 och U i kapitel 6.2 uppgett att de använder. Detta även i samband med en bedömning eller hantering av en ung persons användande av internet och sociala medier. Målet med BBIC, enligt socialstyrelsen (2014) är att motverka att bedömningar påverkas av saker som generationskillnader och skall verka för att stärka barnets situation i den sociala barn och ungdomsvården. I risksamhället har BBIC syftet att kunna skydda organisationen, i det här fallet socialtjänsten, ifrån allmänhetens kritik (Gillingham 2006). Detta då allmänheten i det reflexiva moderna samhället kan kritisera byråkratiska organisationer, så som socialtjänsten, utifrån deras misstag (Ferguson 1997). Vid bedömningar som inte stöds i BBIC, ibland relaterade till ungas användande av internet och sociala medier, så riskerar den enskilda socionomen att få sina beslut kritiserade, vilket i sin tur kan leda till tvivel på om socionomens bedömningar är rättfärdigade, vilket i förlängningen skapar osäkerhet.

Användandet av BBIC borde rimligtvis medföra att de socionomer som använder sig av denna mall får mer eller mindre en och samma syn på ett fenomen (Gillingham 2006). Gillingham (2006) menar att användandet av mallarna tenderar att skapa ett tunnelseende. Användningen av mallarna leder till ett okritiskt förhållningssätt, när information tillkommer som stärker en redan given tes om den unges situation, och motsatsen när information som tillkommer invänder. Utöver detta leder det även till en tröghet från den yrkesverksamma att revidera sin tes (ibid.). Denna tendens förklarar Beck (2000) genom att vetenskapen riskerar att bli en fallibilism. Att vetenskapen fallit in i en fallibilism förklarar Beck (2000) genom att vetenskapsteorin

som vetenskapen vilade på i det enkla moderna samhället har urholkats då vetenskaperna internt har börjat kritisera varandras metoder. Då ingen vetenskapsteori ses som den sanna, förlorar alla sanningen eller validiteteten i sina resultat. Deras resultat används dock fortfarande och hålls som för sanna, trots att det ej är fallet. Detta eftersom de fortfarande har en väsentlig del i formulerandet av risker i risksamhället. Om man utgår ifrån att socionomen är en del av vetenskapen så riskerar även de att falla in i fallibilismen, där deras bedömningar, även om det sker på goda grunder, riskerar att vara felaktiga (Gillingham 2006). Detta då det finns så många olika områden som socionomen kan lägga vikt vid i sina bedömningar.

6.3.3 Ansvar

Något vi försökt urskilja i vår empiri är vilka konsekvenser socionomens resonemang kring ansvar kan tänkas få. Socionom U och U4 menar att den unge har ett visst ansvar i sitt agerande. Socionom U uttrycker sig på följande sätt "Alltså det är klart att det är farligt men det ligger ju hos personen som är utsatt ... Det finns alltid risker med allting." Medan socionom U4 uttrycker sig på ett liknande sätt:

... personen kan göra något själv. I sitt, eh, hur man använder sociala medier för att skydda sig också, vad skulle det kunna vara? Alltså det, blocka personer eller eh, inte gå in efter en viss tid så att man får fred. -
U4

Dessa citat talar för att ansvaret ligger hos den unga. Detta är precis det som händer när övergången till ett risksamhälle sker (Beck 2000). På grund av skiftet i synen på och vårt förhållandesätt till vetenskapen har aktörerna i samhället ett mer kritiskt förhållningssätt till den. Så, när en individ bestämmer sig för att nyttja något är denne, enligt teorin om risksamhället, mer eller mindre medveten om de risker som föreligger. Till exempel när internet och sociala medier används. Personen tar ett aktivt beslut inom den ram som kunskapsläget ger, det vill säga att det kan vara positivt men det föreligger även risker (jfr Feinstein et al. 2013; O'Keeffe & Clarke-Pearson 2011). På grund av denna nya syn på vetenskap och vårt förhållande till den har ett skifte i ansvar skett. Risker har gått från att vara deterministiska, givna av

naturen, till att vara något som människan kan råda över (Beck 2000). På så sätt kan den enskilda individen som nyttjar något istället skuldbeläggas.

Dock framgår det i vår empiri att alla inte håller med om denna bild av ansvaret. Socionom U1 berättar att det snarare är föräldrarna som har det yttersta ansvaret. Detta på grund av att barn och unga ofta saknar förmågan att förstå konsekvenserna av sitt handlande. Socionom U1 uttrycker det på följande sätt:

Till exempel en ung flicka som exponerar sig naken och inte ser hela konsekvensbilden av att någon sparar bilder som hon skickar, lägger ut på nätet. - U1

Vi tolkar det som att U1 menar att den unga flickan saknar konsekvenstänk vad det gäller vad lättklädda bilder på henne kan användas till. Socionom U3 tenderar att resonera på ett liknande sätt:

Bilderna läggs upp på hemsidor och instagram och antagligen twitter. Dessa unga tjejer förstår ej vilka konsekvenser detta kan få. De kan bli stämplade – ”hora” och så vidare ... - U3

Följande går att tolka på två sätt, antingen att vi inte alls, i Becks (2000) mening befinner oss i ett risksamhälle, då socionomerna menar att ansvaret ligger på föräldrarna. Eller så säger resonemangen det motsatta. Detta då föräldrarna kan betraktas som en förlängning av individen. Då det är barn under 18 år vi diskuterat. De unga anses med andra ord inte ha uppnått den mognadsgrad som krävs för att själva kunna stå till svars för sina handlingar.

Dock finns ytterligare en förklaring till varför ansvaret till stor del hamnar på föräldrarna vid bedömningen av en ung persons användande av internet och sociala medier. Detta beror på de bedömningsinstrument som verksamheten i sig utvecklat för att göra så kallade riskbedömningar (Gillingham 2006). Som vi tidigare visat på använder socionomen även dessa mallar vid bedömningen av ungas vanor kring internet och sociala medier. Att en ung persons destruktiva vanor kan härledas

tillbaka till föräldrarna finns flera exempel på i vår empiri. Socionom U2 och U1 uttrycker följande:

Vad är det som gör att hon har möjlighet att ha ett, en relation med en vuxen människa. Eh. Och att dem (föräldrarna) inte reagerar på det. Och det här med lättklädda bilder. Om dem inte reagerar, om dem, om dem vet om det och inte reagerar på det då, då blir det ju en väldig fråga om omsorgsförmågan. Vart finns deras säkerhetstänk och känslomässiga-tillgänglighet och vad, har dem någon anknytning till henne i såna fall - Socionom U2

Men en del föräldrar fränsäger sig ju det ansvaret. - *Nej datorer har jag aldrig förstått mig på!* Och då kan dem ju inte ta ansvar, alltså då uppfyller dem ju inte sina föräldra-omsorgsplikter enligt BBIC. - U1

Detta menar vi visar på att socionom U1 och U2 utgår från och förhåller sig till bedömningsmallen redan i sina resonemang. De använder i sin argumentation mallens terminologi: *Känslomässiga tillgänglighet, säkerhet och omsorgsförmåga*. Vad som framgår av detta är att ingen av de socionomer vi träffat ifrågasatt användningen av bedömningsmallen i sig. De menar att den bedömningsmall som redan finns hanterar fenomenet på ett fullgott sätt, även för att utreda den unges internetvanor. Genom att hantera kunskapen om ett barns användande av internet och sociala medier genom denna mall tenderar ansvaret att återigen förläggas på föräldrarna. Gillingham (2006 S 94) kritiserar användningen av dessa mallar och menar att en allför stor tilltro till bedömningsmallarna, vare sig det rör sig om frisk - eller riskfaktorer, kan leda till att verksamheten utelämnar "... the real threats to the safety of children, namely the behaviour of the perpetrators of abuse to children." Dessa bedömningsmallar tenderar även att förbise de strukturella och sociala faktorer som bidrar till att barn far illa (ibid.), förslagsvis då även de faktorer i samhället som gör att barn far illa på nätet. Dock tog socionom U1 diskussionen ett steg längre i vinjett två och riktade istället fokus på sociala processer inom en familj, snarare än förälderns förmåga:

Kanske dem själva (föräldrarna) träffade varandra när dem var 15, liksom, på gymnasiet och gifte sig precis efter. Och i så fall behöver det ju inte vara lika oroväckande att hon gör det. - U1

Ovanstående citat menar vi visar på att det går, om socionomen ställer sig utanför bedömningsmallens ramar, att ta sociala processer till hänsyn. Dock menar vi att användningen av bedömningsmallar verkar försvåra denna typ av analyser då vår empiri visar på att den främsta orsaken till att barn far illa på internet verkar vara föräldrars bristande förmåga till att skydda sitt barn på internet och sociala medier.

6.3.4 “Inget problem förrän det är ett problem va...”

Tidigare uppmärksammade vi att de risker som diskuterades utifrån begreppet “LVU” var risker som belysts i media. Dessa risker har med andra ord allmänheten uppmärksammat. På grund av att socionomen tagit en mellanväg och att denne är verksam inom en av de institutioner som skall kontrollera erkända risker i samhället måste de förhålla sig till allmänhetens varseblivning av risker. Vi tolkar det som att det är först när allmänheten belyst ett fenomen som socionomen vågar gå in och hantera det genom att till exempel hänvisa den unga eller familjen till en insats. Socionomen måste alltså förhålla sig till allmänheten och vetenskapen till skillnad från förr då deras expertis ej ifrågasattes (Ferguson 1997). Mellan åren 1920-1970 karakteriserades den sociala barn och ungdomsvårdens arbete med barn och unga av en simpel modernisering (ibid.). Socionomen sågs som en expert på det arbete de utförde och om den enskilda socialarbetaren gjorde ett misstag så sågs det inte som ett systemfel eller som brister hos den enskilda socialarbetaren, utan som ett tecken på att socionomen saknade handlingsutrymme eller resurser (ibid.). Efter 1970-talet utvecklades samhället till ett modernt reflexivt sådant där allmänheten nu hade tillgång till den vetenskapliga terminologin och deras sätt att föra argument. Detta möjliggjorde för dem att nu syna och kritisera socionomens arbete på ett annat sätt än förr (ibid.).

En argumentation endast byggd på vetenskap blir uddlös och en argumentation utifrån allmänheten blir innehållslös (Beck 2000). Med andra ord behövs båda delarna. Dels för att i risksamhället skapa en risk, dels också för att socionomen i sin argumentation och bedömning skall kunna visa på en risk. Socionomen måste idag föra en argumentation som stöds av vetenskap men som också godkänns av allmänheten för att kunna resonera och genomföra en insats eller till exempel LVU. I vår empiri framgår det att socionom U6 inte tar ett beslut eller tar ansvar "förrän det är ett problem va". Utan problembilden måste först spilla över på andra viktiga livsområden i den unges liv, till exempel skola eller hälsa. Detta för att beslut skall kunna argumenteras för. Socionom U5 vittnar om en liknande retorik och menar att "Det är få som kommer hit. Och dem som kommer hit dem ska ha större problem". Precis som Ferguson (1997 S 222) uttrycker det har den sociala barn och ungdomsvården gått från en familjecentrerad praktik till att endast jobba med barn och föräldrar som anses vara "at high risk". Genom denna retorik fransäger sig socionomen ansvaret för ungas användning av internet och sociala medier fram tills problemen spiller över på andra viktiga livsområden.

Det förhållningssätt socionom U6, U5, U3 och U2's vittnar om menar vi borde leda till en viss tröghet i att hantera problem inom organisationen då möjligheten att följa med i den utveckling som sker är svår. Detta då allmänhetens opinion rör sig snabbt. Vad som kan ses som en risk idag, behöver inte vara en risk imorgon (Beck 2000). Riskerna och dess orsaker rör sig snabbt "trots att inte socialtjänsten arbetare fortare" (U3). U3's utsago att socialtjänstens arbete inte går fortare kan tolkas som att det finns en uppfattning om en viss tröghet till anpassning, inbyggd i organisationen socialtjänsten.

7. Slutdiskussion

Syftet med denna studie var att få en ökad förståelse för hur socionomer inom den sociala barn och ungdomsvården förhåller sig till ungas användande av sociala medier och internet samt vilka konsekvenser socionomens bedömningar kan tänkas få. De socionomer vi träffat har visat på en tudelad bild av ungas användande av internet och sociala medier, respondenterna talade i termer av risk – och friskfaktorer. Friskfaktorernas uppkomst är ett sätt för de yrkesverksamma att visa på kontroll över en ung persons situation (Gillingham 2006). Vi kom fram till att socionomen hade en säregen roll i skapandet av risker, med ena foten hos vetenskapen och den andra hos allmänheten. Främst för att de är en organisation som måste förhålla sig till såväl allmänheten som vetenskapen.

Informanterna ser på internet och sociala medier som en ny institution utifrån teorin om risksamhället. Institutionen påverkar de ungas liv, bland annat familjestrukturen. I denna nya familjestruktur har den unge en tendens att isolera sig samtidigt som föräldrarnas möjlighet att agera gränssättande och kontrollerade har minskats. Utöver detta talade vår empiri för att de unga som utsätter sig för fara på internet och sociala medier skulle gjort detta även om internet och sociala medier inte fanns. Internet och sociala medier ses endast som ett verktyg, därför kan det inte härledas tillbaka till moderniseringen. Förklaringarna till att barn och unga far illa på internet var strukturlöshet i vardagen, brist på ansvar från föräldrar och bristen på gemensamma träffpunkter i den unges liv, vilket kan ses som grundorsaker vad det gäller problemet.

Vi fann i empirin att socionomerna resonerade olika kring ungas användande av internet och sociala medier, detta kan leda till en viss godtycklighet. Detta kan bero på den reflexiva synen på vetenskap eller generationsskillnader. Socionomerna hanterade ungas användning av internet och sociala medier genom standardiserade bedömningssystem så som BBIC. Dessa har skapats för att motverka att socionomen ska kunna få kritik från allmänheten samt för att bedömningar ska bli mer likartade, oberoende av vem som gör dem. Användandet av BBIC tenderar också att förlägga

ansvaret på föräldrarna, vad det gäller att sätta gränser och kontrollera sitt barns användande av internet och sociala medier.

En frågeställning som väckts under studiens gång är hur socionomen inom det sociala barn och ungdomsvården legitimerar sin syn på ungas användning av sociala medier och internet. Vi menar att vetenskapen och allmänheten är betydande delar som ingår i processen som skapar legitimitet för praktiken. Utifrån vår studie borde denna process försvåras avsevärt i och med det reflexiva samhällets uppkomst. Detta då det inte längre räcker att legitimera sitt arbete inåt, utan även utåt. Frågan vi ställer oss är hur denna legitimering skall te sig då riskerna ständigt byter skepnad och orsaker. Hur skall den sociala barn och ungdomsvården anpassa sig efter den snabba utvecklingen som sker. Detta för att kunna bedriva ett legitimt arbete både utåt, mot allmänheten och inåt, mot vetenskapen? För detta menar vi att det krävs en viss omstrukturering. Dock blir frågan i det fallet, hur skall de kunna omorganisera sig om samhället ständigt utvecklas? Detta menar vi blir utfallet av det reflexiva förhållningssättet till vetenskap, konsekvensen blir detsamma som den postmoderna döden. Ingenting är rätt, ingenting är fel. Utan det hela beror på vilket perspektiv socionomen intar, samt hur de väljer att argumentera för sin sak.

Som vi diskuterat tidigare, om vi ponerar att den sociala barn och ungdomsvården är en institution skapad i den enkla moderniteten och internet och sociala medier är en institution skapad i den reflexiva moderniteten. Hur förhåller sig då den sociala barn och ungdomsvården och socionomen inom den till den nya institutionen? Här tycker vi att vi finner något väldigt intressant. Om vi förutsätter att socialtjänsten är en organisation skapad i den enkla moderniteten kan detta vara förklaringen till att bilden hos socionomen av ungas användande av internet och sociala är så pass splittrad. Den gamla institutionen mötte aldrig problem skapade av en ny institution i den enkla moderniteten, de mötte istället problem så som fattigdom. Fattigdomen kvarstår och så länge den finns kvar så kommer socialtjänsten att inneha rollen som verkare för den sociala pacifismen. Men de måste också möta problem skapade av de nya institutionerna, som är skapade av moderniseringsprocessen. Även om de är illa utrustade för att möta problem relaterade till detta, faller det ändå på deras bord, då

rollen som socialtjänsten hade i det simpla moderna samhället ekar än idag. Standardiserade bedömningsmallar så som BBIC kan ses som ett försök att möta kraven på legitimering som det nya samhället ställer på den sociala barn och ungdomsvården och socionomerna inom det. Konsekvenserna av att använda bedömningsmallar så som BBIC har diskuterats till sin ände i vår årgång av socionomer. Man får känslan av att socionomstudenter (och kanske socionomer) ser det som något skamligt att använda sig av standardiserade bedömningsmallar. Dem kanske tänker att det är skamligt då man har lagt tre och ett halvt år av sitt liv för att utgå ifrån en skapad mall, när de kanske anser att de är utbildade experter. Man kan tolka införandet av BBIC som en reaktion från institutionen socialtjänsten på kraven från allmänheten om ett mer legitimerat socialt arbete.

Men ingenting är hugget i sten. Moderniseringsprocessen, som skapat de nya institutionerna bör, i de bästa av världar ses som en läroprocess. Socialtjänsten går idag igenom en identitetskris där den splittrade bilden är ett symptom. Medicinen för bota symptomen blir antingen att problemen ignoreras eller behandlas genom bedömningsmallar. Det är i risksamhället, socialtjänsten och socionomen sondererar terrängen för att kunna utföra socialt arbete i det nya samhället. Vilken funktion ska vi fylla? Vilka problem ska vi bemöta? Detta är frågor som genomsyrar identitetskrisen. Ifrån självtvivlet kan det nya sociala arbetet bygga förutsättningarna för fortlevnad i risksamhället.

8. Referenslista

Ahrne, G & Eriksson-Zetterqvist, E (2011). Intervjuer. I Ahrne, G & Svensson, P (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Beck, U. (2000) *Risksamhället På väg mot en annan modernitet*. Uddevalla, Media Print Uddevalla AB.

Best, P, Manktelow, R, & Taylor, B n.d (2014). 'Online communication, social media and adolescent wellbeing: A systematic narrative review', *Children And Youth Services Review*, 41, pp. 27-36, Social Sciences Citation Index, EBSCOhost, visad den 2 januari 2015.

Bossler, A, Holt, T, & May, D (2012). 'Predicting Online Harassment Victimization Among a Juvenile Population', *Youth And Society*, 44, 4, p. 500-523, Scopus®, EBSCOhost, visad den 16 oktober 2014.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* Malmö: Liber

Buckingham, D (2008). *Youth, identity and social media*. Cambridge: MIT Press.

Chou, H, & Edge, N (2012). "They Are Happier and Having Better Lives than I Am': The Impact of Using Facebook on Perceptions of Others' Lives', *Cyberpsychology, Behavior & Social Networking*, 15, 2, pp. 117-121, Business Source Complete, EBSCOhost, visad den 16 oktober 2014.

Eu-Kids Online (2011). *EU kids online* (Rapport 2011:09) London. London School of economics and political science. Tillgängligt:
[http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRreports/Final%20report.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRreports/Final%20report.pdf) Visad den 14 oktober 2014.

Feinstein, B, Hershenberg, R, Bhatia, V, Latack, J, Meuwly, N, & Davila, J (2013). 'Negative social comparison on Facebook and depressive symptoms: Rumination as a mechanism', *Psychology Of Popular Media Culture*, 2, 3, pp. 161-170, PsycARTICLES, EBSCOhost, visad den 16 oktober 2014.

Ferguson, H (1997). 'Protecting children in new times: child protection and the risk society', *Child & Family Social Work*, 2, 4, pp. 221-234, SocINDEX with Full Text, EBSCOhost, visad den 2 januari 2015.

Findahl, O (2013). *Svenskarna och internet* Göteborg: Göteborgs tryckerier

- Gillingham, P (2006). 'Risk Assessment in Child Protection: Problem Rather than Solution?', *Australian Social Work*, 59, 1, pp. 86-98, Academic Search Complete, EBSCOhost, visad den 2 december 2014.
- Jacobsen, D I (2007). *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen* Malmö: Holmbergs
- Jonsland, T (2011). *Barnen, BRIS och it* Tillgängligt: http://bris.se/upload/material/barn_bris_it_2011.pdf visad den 29 oktober 2014.
- Jönson, H (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Löfvenius, J (2012). *Internet som verktyg i det sociala arbetet med klienter i Stockholms stad - Rapport från en juridisk och teknisk rapport*, Socialförvaltningen för stadsövergripande sociala frågor, visad den 15 oktober 2014.
- May, T (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin. (2014) <http://www.ne.se/lang/internet>, visad den 13 oktober 2014.
- O’Keeffe, G, & Clarke-Pearson, K (2011). 'The impact of social media on children, adolescents, and families', *Pediatrics*, 127, 4, pp. 800-804, PsycINFO, EBSCOhost, visad den 23 oktober 2014.
- Olsson, T (2007). Andreas blev dataspelsberoende, *Svenska dagbladet*, 2007-11-21
- Persson, I (2014). Erik, 25: “Får jag runka till din bild”, *Aftonbladet*, 2014-11-20.
- Quayle, E, Allegro, S, Hutton, L, Sheath, M, & Lo’o’f, L (2014). 'Rapid skill acquisition and online sexual grooming of children', *Computers In Human Behavior*, 39, pp. 368-375, Inspec, EBSCOhost, visad den 2 januari 2015.
- Reamer, F (2013). Social Work in a Digital Age: Ethical and Risk Management Challenges. *Social Work* [serial online]. April 2013;58(2):163-172. Available from: SocINDEX with Full Text, Ipswich, MA. visad den 2 januari 2015.
- Rollenhagen, S (2013). *Datorspelsberoende* Stockholm: Carlsson
- Scaramuzzino, G (2014). *Sexsäljares och sexköpares kollektiva handlande på internet: En svenska “fuckförening”?* Lund: Elanders Sverige AB.
- Socialstyrelsen (2014). *Barn och unga- Utredda, planera och följa öppenvårdsinsatser enligt socialtjänstlagen*, (Rapport 2014:06-10) Socialstyrelsen. Tillgänglig:

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19461/2014-6-10.pdf>, visad den 10 oktober 2014.

Svenska Dagbladet (2013). Flickans död skakar Kumlaskola. *Svenska dagbladet 13 mars*. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/problem-kanda-fore-flickans-dod_7990688.svd, visad den 16 oktober 2014.

Vetenskapsrådet (2014). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (ISBN:91-7307-008-4) Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>, visad den 20 oktober 2014.

Vogel, E A, Rose J P, Roberts L R & Eckles K (2014). Social Comparison, Social Media, and Self-Esteem *Psychology of Popular Media Culture*, October 1, 2014, Vol. 3, No. 4, 206–222 Available from: SocINDEX with Full Text, Ipswich, MA, visad den 25 oktober 2014.

Ybarra M, Mitchell K (2004). Online Aggressor/Targets, Aggressors, and Targets: A Comparison of Associated Youth Characteristics. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry* [serial online]. October 1, 2004;45(7):1308-1316. Available from: ERIC, Ipswich, MA, visad den 16 oktober 2014.

Yin, R K (2007). *Fallstudier: Design och genomförande* Malmö: Liber

9. Bilagor

9.1 Informationsbrev

Vi är två socionomstudenter vid Socialhögskolan i Lund som arbetar med vår kandidatuppsats som syftar till en ökad förståelse för socionomers förhållningssätt till ungas användning av internet och sociala medier. Om det finns möjlighet skulle vi gärna vilja intervjua yrkesaktiva socionomer i ert område.

Medverkan i denna uppsats är frivillig och kommer när som helst kunna avbrytas.

Vi är intresserade av socionomer inom den sociala barn och ungdomsvården.

Intervjuerna kommer att ta ungefär 1 timme. Vi förstår att ni har en pressad arbetssituation och är därför medvetna om att intervjuerna kan behöva göras kortare.

Vidarebefodra gärna detta mail om du tycker det har hamnat fel.

Har ni några frågor kan ni höra av er till oss.

Tacksam för svar!

Med vänliga hälsningar,

André Andersson

0701 - *** **

Axel Bergqvist

0730 - *** **

Vinjetter 9.2

9.2.1 Vinjett 1

En orosanmälan inkommer från en skolkurator verksam vid en högstadieskola. Där framkommer att skolkuratoren är orolig för Erik, 15 år. Erik har under en tid mått dåligt och uppvisat vissa depressiva symptom. På senare tid har Eriks närvaro försämrats. De senaste 20 dagarna har Erik ej kommit till skolan. Det framkommer i anmälan att Erik bor ensam med sin mamma och har ett påvert socialt nätverk. Förutom mamman är hans äldre halvbror hans närmsta kontakt, som han pratar med per telefon ca en gång per vecka.

Det framkommer att Erik spenderar mestadels av sin lediga tid i sitt rum, framför datorn och spelar datorspel. På internet ingår Erik i en grupp där de via ett chattprogram ofta kommunicerar verbalt under spel. De är även vänner på Facebook och kommunicerar även där flera gånger i veckan. Erik har aldrig träffat dessa personer.

9.2.2 Vinjett 2

En orosanmälan från en skolkurator inkommer till socialtjänsten, där framkommer att en 14 årig flicka slutat gå till skolan. Flickan har sedan tidigare goda betyg. Flickan kan beskrivas som något introvert och har ett par elever som hon umgås med främst i skolan. Det har också framkommit indikationer på att flickan inlett ett förhållande med en man. Hon har i samtal med skolkuratoren berättat att hon och mannen skickar lättklädda bilder till varandra. Hon säger också att de är kära i varandra och ska gifta sig så fort hon fyllt 18. Föräldrarna beskrivs som naiva till hela situationen.

9.3 Intervjuguide

Inledning

Vilka vi är

Informera om syftet

Anonymisering

Medverkan kan närsomhelst avbrytas

Om ni vill kan vi skicka vårt transkriberade material

Vinjetterna

Vad ser du som problematiskt i vinjett ett?

Vad ser du som positivt i vinjett ett?

Vad ser du som problematiskt i vinjett två?

Vad ser du som positivt i vinjett två?

Bakgrundsfrågor

Ålder

Utbildning och när du examinerades

Hur länge har du jobbat med barn och unga?

Nuvarande anställningens varaktighet

Egen användning av sociala medier

Följdfrågor: Hur ofta, Vad för typ, hur, och varför?

Syn på barn och ungas användande av sociala medier

Hur vanligt tror du användandet av internet och sociala medier är bland unga?

På vilket sätt använder unga idag internet och sociala medier?

Vad tror du det fyller för funktion i deras liv?

Vad tror du en ung person i Sverige skulle säga att det fyller för funktion?

Påverkan

Vad tror du internet och sociala medier-användning bland unga har för konsekvenser?

Upplever du att föräldrar engagerar sig i sina barns användande av internet?

- I relation till Internet. Finns det bra och dåliga sätt för föräldrar att förhålla sig till sitt barns användande av internet?

Vilket specifikt område på internet och sociala medier tror du påverkar den unge mest?

- Positivt/negativt

Upplever du att det är viktigt att ha koll på hur mycket ett barn använder sociala medier och internet?

Har du på något sätt utrett en ungs internetvanor?

Nej - Tänker du att det är något du borde ha gjort?

Upplever du, eller tror du att det skillnad på barn som använder internet mycket respektive lite?

Har ungs användande av internet diskuterats på din arbetsplats?

- Hur har diskussionen sett ut?

Skulle du påstå att det finns bra och dåliga sätt för en socionom att förhålla sig till en ungs användande av sociala medier och internet?

Förändring

Upplever du att användandet av sociala medier och internet har förändrats bland unga under din tid som yrkesverksam?

Upplever du att nya problem relaterade till internet uppstått?

- På vilket sätt bemöter ni dessa?

I förhållande till barn och ungas användning av internet och sociala medier, har ni förändrat ert sätt att arbeta på?

Nej - Tror du att det skulle behövas?

- Finns nya faktorer att ta hänsyn till?
- På vilket sätt bemöter dessa förändringar ungas användande av internet och sociala medier?

Har du stött på problem relaterade till en ungs persons användande av sociala medier?

- Generellt
- I arbetet
- Kan du berätta mer om hur du upplevde situationen?
- Hur hanterades detta?

Ponera att det under dagen skulle uppdagas ett ärende relaterat till internet. Hur skulle ni hantera detta?

- Finns det resurser och riktlinjer för att klara av ärenden relaterade till internet?

Vad tänker du om det?

Är det ert ansvar för att åtgärda ett ärende där grooming uppdagas?

Om inte vems ansvar är det då?

Har det skett någon förändring de senaste åren i hur man bedömer omsorgsförmågan i relation till internetanvändande?

Associationer

I förhållande till det arbete du utför...

Facebook

Instagram

Grooming

Slutfrågor

Vad väcker ett barns användande av internet för känsla hos dig?

Har vi glömt fråga något som är viktigt?